

Határozatok Tára

HENRIK SAUGMANDSGAARD ØE
FŐTANÁCSNOK INDÍTVÁNYA
Az ismertetés napja: 2021. szeptember 9.¹

C-242/20. sz. ügy

**HRVATSKE ŠUME d.o.o., Zagreb, mint a HRVATSKE ŠUME javno poduzeće za
gospodarenje šumama i šumskim zemljištima u Republici Hrvatskoj p.o., Zagreb jogutódja
kontra
BP EUROPA SE, mint a DEUTSCHE BP AG jogutódja, utóbbi mint a THE BURMAH OIL
(Deutschland) GmbH jogutódja**

(a Visoki trgovački sud Republike Hrvatske [a Horvát Köztársaság kereskedelmi fellebbviteli bírósága] által benyújtott előzetes döntéshozatal iránti kérelem)

„Előzetes döntéshozatal – A szabadságon, a biztonságon és a jog érvényesülésén alapuló térség – Polgári és kereskedelmi ügyekben folytatott igazságügyi együttműködés – Joghatóság – 44/2001/EK rendelet – Jogalap nélküli gazdagodáson alapuló visszatérítés iránti kereset – Minősítés – Az 5. cikk 1. és 3. pontja – Különös joghatóság »szerződéssel vagy szerződéses igényvel« kapcsolatos ügyekben és »jogellenes károkozással, jogellenes károkozással egy tekintet alá eső cselekménnyel vagy ilyen cselekményből fakadó igényvel kapcsolatos ügyekben«”

I. Bevezetés

1. A jelen előzetes döntéshozatal iránti kérelemmel a Visoki trgovački sud Republike Hrvatske (a Horvát Köztársaság kereskedelmi fellebbviteli bírósága) a polgári és kereskedelmi ügyekben a joghatóságról, valamint a határozatok elismeréséről és végrehajtásáról szóló 44/2001/EK rendelet² (a továbbiakban: „Brüsszel I” rendelet) értelmezésére vonatkozó két kérdést terjesztett a Bíróság elé.

2. E kérdéseket egy horvát jog szerinti társaság, a HRVATSKE ŠUME d.o.o., Zagreb, és egy hamburgi (Németország) székhelyű társaság, a BP EUROPA SE között, végrehajtási eljárás keretében az első társaság bankszámláján lefoglalt és a második társaság részére átutalt pénzes összeg tárgyában folyamatban lévő jogvitában terjesztették elő. Mivel ezt az eljárást később elfogadhatatlanná nyilvánították, az alapeljárás felperese jogalap nélküli gazdagodás alapján kéri a szóban forgó összeg visszatérítését.

¹ Eredeti nyelv: francia.

² 2000. december 22-i tanácsi rendelet (HL 2001. L 12., 1. o.; magyar nyelvű különkiadás 19. fejezet, 4. kötet 42. o.; helyesbítések: HL 2006. L 242., 6. o.; HL 2011. L 124., 47. o.).

3. Az alapeljárásban jelenleg folyamatban lévő előzetes szakaszban a kérdést előterjesztő bíróságnak azt kell megállapítania, hogy a horvát bíróságok joghatósággal rendelkeznek-e ezen visszatérítés iránti kérelem elbírálására, vagy pedig a német bíróságokhoz mint a BP EUROPA székhelye szerinti bíróságokhoz kell fordulni. A válasz különösen attól függ, hogy egy ilyen kérelem a „Brüsszel I” rendelet 5. cikkének 3. pontja értelmében vett „jogellenes károkozással, jogellenes károkozással egy tekintet alá eső cselekménnyel vagy ilyen cselekményből fakadó igényvel kapcsolatos ügyek” körébe tartozik-e.

4. Nem ez az első alkalom, hogy a Bíróságnak a jogalap nélküli gazdagodásra alapított keresetek „Brüsszel I” rendeletre tekintettel történő minősítéséről kell határoznia. A Bíróság azonban még nem adott egyértelmű választ arra, hogy alkalmazandó-e az ilyen jellegű keresetekre az e rendelet 5. cikkének 3. pontjában előírt, a „jogellenes károkozással, jogellenes károkozással egy tekintet alá eső cselekménnyel vagy ilyen cselekményből fakadó igényvel kapcsolatos ügyekre” vonatkozó joghatósági szabály. Mivel e rendelkezés rendszertani szempontból összefügg az említett rendelet 5. cikkének 1. pontjában szereplő, „szerződéssel vagy szerződéses igényvel” kapcsolatos ügyekre vonatkozó rendelkezéssel, a jelen ügy alkalmat nyújt a Bíróságnak arra, hogy az e két szabályra vonatkozó együttes választ adjon.

5. A jelen indítványban ki fogom fejteni, hogy a jogalap nélküli gazdagodáson alapuló, megtérítés iránti kérelmek *egyrésztől* nem kapcsolódnak a „Brüsszel I” rendelet 5. cikkének 1. pontja értelmében vett „szerződéshez vagy szerződéses igényhez”, hacsak nem függnék össze szorosan valamely, a jogvitában részes felek között fennálló vagy feltételezetten fennálló szerződéses jogviszonnyal, és *másrészről* nem tartoznak az e rendelet 5. cikkének 3. pontja értelmében vett „jogellenes károkozással, jogellenes károkozással egy tekintet alá eső cselekménnyel vagy ilyen cselekményből fakadó igényvel kapcsolatos ügyek” körébe.

II. Jogi háttér

A. A „Brüsszel I” rendelet

6. A „Brüsszel I” rendelet (11) és (12) preambulumbekzdése a következőképpen rendelkezik:

„(11) A joghatósági szabályoknak nagymértékben kiszámíthatóknak kell lenniük, és azt az elvet kell követniük, hogy a joghatóságot általában az alperes lakóhelye alapozza meg, és a joghatóságnak ezen az alapon mindenkor megállapíthatónak kell lennie, kivéve egyes pontosan meghatározott eseteket, amelyekben a per tárgya vagy a felek szerződéses szabadsága eltérő joghatósági okot kíván meg. [...]

(12) Az alperes lakóhelyén kívül a bíróság és a per közötti szoros kapcsolaton alapuló vagylagos joghatósági okokat is meg kell állapítani az igazságszolgáltatás megbízható működésének előmozdítása érdekében [helyesen: Az alperes lakóhelyén kívül a bíróság és a per közötti szoros kapcsolaton alapuló vagy az igazságszolgáltatás megfelelő működésének elősegítésére irányuló vagylagos joghatósági okokat is meg kell állapítani].”

7. E rendelet 2. cikkének (1) bekezdése a következőképpen rendelkezik:

„E rendelet rendelkezéseire is figyelemmel valamely tagállamban lakóhellyel rendelkező személy, állampolgárságára való tekintet nélkül, az adott tagállam bíróságai előtt perelhető.”

8. Az említett rendelet 5. cikkének 1. és 3. pontja a következőket írja elő:

„Valamely tagállamban lakóhellyel rendelkező személy más tagállamban perelhető:

1. a) ha az eljárás tárgya egy szerződés vagy egy szerződéses igény, akkor a vitatott kötelezettség teljesítésének helye szerinti bíróság előtt;

[...]

3. jogellenes károkozással, jogellenes károkozással egy tekintet alá eső cselekménnyel vagy ilyen cselekményből fakadó igénnyel kapcsolatos ügyekben annak a helynek a bírósága előtt, ahol a káresemény bekövetkezett vagy bekövetkezhet”.

9. A „Brüsszel I” rendeletet a polgári és kereskedelmi ügyekben a joghatóságról, valamint a határozatok elismeréséről és végrehajtásáról szóló 1215/2012/EU rendelet³ (a továbbiakban: „Brüsszel Ia” rendelet) váltotta fel. Ez utóbbi rendelet azonban a 66. cikke értelmében kizárólag a 2015. január 10-ét követően indított eljárásokra alkalmazandó. Mivel az alapügyben az eljárást 2014. október 1-jén indították, arra időbeli hatályánál fogva a „Brüsszel I” rendelet alkalmazandó.

B. A horvát jog

10. A horvát jogban a jogalap nélküli gazdagodásra vonatkozó szabályokat a zakon o obveznim odnosima (a kötelmi viszonyokról szóló törvény, *Narodne novine*, br. 35/05, 41/08, 125/11, 78/15 és 29/18) 1111–1120. cikke tartalmazza.

11. E törvény 1111. cikke a következőképpen rendelkezik:

„(1) Ha valamely személy vagyonának egy része bármilyen módon egy másik személy vagyonába kerül át, és ezen átszállás nem jogügyleten, bíróság vagy hatáskörrel rendelkező más szerv határozatán, illetve jogszabályon alapul, akkor az, aki vagyoni előnyhöz jutott, köteles azt visszaadni, vagy – ha ez nem lehetséges – a szerzett vagyoni előny értékét megtéríteni.

(2) Vagyon átszállása alatt értendő a valamely cselekmény végrehajtásából húzott előny is.

(3) A visszaadásra vagy az érték megtérítésére vonatkozó kötelezettség akkor is fennáll, ha az előnyt hatálytalan vagy később megszűnt jogalapon szerezték.”

³ 2012. december 12-i európai parlamenti és tanácsi rendelet (HL 2012. L 351., 1. o.).

III. Az alapeljárás, az előzetes döntéshozatalra előterjesztett kérdések és a Bíróság előtti eljárás

12. Az előzetes döntéshozatalra utaló határozatból kitűnik, hogy egy bizonyos időpontban a Trgovački sud u Zagrebu (zágrábi kereskedelmi bíróság, Horvátország) a THE BURMAH OIL (Deutschland), GmbH kérelmére elrendelte egy, a FUTURA d.o.o., Zagrebet (Horvátország) terhelő kötelezettség végrehajtását a második társaság egy harmadik társasággal, a HRVATSKE ŠUME-vel⁴ szembeni pénzbeli követelésének az első társaság javára történő lefoglalása útján.

13. A HRVATSKE ŠUME a vele szemben elrendelt végrehajtási intézkedések elfogadhatatlanná nyilvánítása érdekében felülvizsgálati kérelmet terjesztett elő a Vrhovni sud Republike Hrvatske (legfelsőbb bíróság, Horvátország) előtt. Mivel e kérelem nem rendelkezett halasztó hatállyal, a végrehajtást 2003. március 11-én lefolytatták, és ekkor 3 792 600,87 horvát kuna (HRK) (körülbelül 503 331 euró) összeget leemeltek a HRVATSKE ŠUME bankszámlájáról és a szóban forgó követelés behajtása címén átutaltak a DEUTSCHE BP AG-nak, amely időközben a THE BURMAH OIL (Deutschland) jogutóda lett.

14. A HRVATSKE ŠUME által benyújtott kérelem keretében a Vrhovni sud (legfelsőbb bíróság) 2009. május 21-i ítéletében megállapította, hogy az e társasággal szemben hozott végrehajtási intézkedések jogellenesek voltak.

15. 2014. október 1-jei keresetlevelével a HRVATSKE ŠUME a Trgovački sud u Zagrebu (zágrábi kereskedelmi bíróság) előtt jogalap nélküli gazdagodáson alapuló, jogosulatlan kifizetés visszatérítése iránti keresetet⁵ indított a BP EUROPA-val szemben, amely időközben a DEUTSCHE BP jogutóda lett. Ennek keretében az alapeljárás felperese lényegében azt állította, hogy a Vrhovni sud (legfelsőbb bíróság) 2009. május 21-i ítélete nyomán megszűnt a lefoglalt követelés DEUTSCHE BP részére történő átutalásának jogalapja, e társaság így jogalap nélküli gazdagodást ért el. A BP EUROPA-nak ezért vissza kell térítenie a HRVATSKE ŠUME részére a szóban forgó összeget, valamint meg kell fizetnie a törvényes késedelmi kamatokat.

16. Ellenkérelmében a BP EUROPA a horvát bíróságok joghatóságának hiányára hivatkozott. 2019. március 20-i végzésével a Trgovački sud u Zagrebu (zágrábi kereskedelmi bíróság) ezen az alapon elutasította a HRVATSKE ŠUME keresetét. E bíróság lényegében úgy ítélte meg, hogy mivel a „Brüsszel Ia” rendeletben nincs a jogalap nélküli gazdagodással kapcsolatos ügyekre vonatkozó különös joghatósági szabály, csak az e rendelet 4. cikkének (1) bekezdésében előírt, az alperes lakóhelye szerinti tagállam bíróságainak joghatóságára vonatkozó általános szabály alkalmazható. Az alapeljárás felperesének tehát a német bíróságok előtt kell megindítania a keresetét.

⁴ Pontosabban az adott időszakban a HRVATSKE ŠUME javno poduzeće za gospodarenje šumama i šumskim zemljištima u Republici Hrvatskoj p.o., Zagrebről volt szó, amelynek később a HRVATSKE ŠUME d.o.o., Zagreb társaság lett a jogutóda. Mivel e körülmény a jelen eljárás szempontjából nem bír jelentőséggel, az egyszerűség kedvéért e két társaság bármelyikének megjelölése érdekében HRVATSKE ŠUME-re fogok hivatkozni.

⁵ A kérdést előterjesztő bíróság kifejti, hogy a horvát jog végrehajtási eljárásra vonatkozó szabályai (lásd különösen az Ovršni zakon [a végrehajtásról szóló törvény, *Narodne novine*, br. 57/96, 29/99, 42/00, 173/03, 194/03, 151/04, 88/05, 121/05, 67/08, 139/10, 154/11 és 70/12] 58. cikkének 5. pontját) értelmében, amennyiben sor került valamely kötelezettség végrehajtására, és a végrehajtási intézkedéseket később elfogadhatatlannak nyilvánították, ugyanazon végrehajtási eljárás keretében be lehet nyújtani a jogalap nélkül behajtott vagyoni érték visszatérítése iránti kérelmet. Az ilyen kérelmet mindazonáltal legkésőbb ezen eljárás végének időpontjától számított egy éven belül be kell nyújtani. Márpedig a jelen ügyben a Vrhovni sud (legfelsőbb bíróság) ítéletét hat évvel a vitatott végrehajtás lefolytatása után hozták meg. Következésképpen a HRVATSKE ŠUMEnak az eredeti végrehajtási eljárástól elkülönülő visszatérítés iránti keresetet kellett indítania.

17. A HRVATSKE ŠUME e végzéssel szemben fellebbezést nyújtott be, amelyet a Visoki Trgovački sud Republike Hrvatske (kereskedelmi fellebbviteli bíróság) bírál el. E bíróság megjegyzi, hogy a Trgovački sud u Zagrebu (zágrábi kereskedelmi bíróság) tévesen hivatkozott a „Brüsszel Ia” rendeletre, mivel az alapeljárás felperese által indított keresetre időbeli hatályánál fogva a „Brüsszel I” rendelet alkalmazandó.⁶ Ezenkívül a fellebbviteli bíróság felveti a kérdést, hogy a horvát bíróságok e kereset elbírálására érdekében alapíthatják-e joghatóságukat a „Brüsszel I” rendelet 5. cikkének 3. pontjára vagy 22. cikkének 5. pontjára. Ennek keretében e bíróság *egyrésztől* arra keresi a választ, hogy a jogalap nélküli gazdagodáson alapuló, jogosulatlan kifizetés visszatérítése iránti kereset az első rendelkezés értelmében vett „jogellenes károkozással, jogellenes károkozással egy tekintet alá eső cselekménnyel vagy ilyen cselekményből fakadó igénnyel kapcsolatos ügyek” körébe tartozik-e. *Másrésztől* arra keresi a választ, hogy a szóban forgó kereset a második rendelkezés értelmében „a határozat végrehajtását érint[i-e]”, figyelemmel arra, hogy az állítólagos gazdagodásra végrehajtási eljárással összefüggésben került sor.

18. E körülmények között a Visoki trgovački sud (kereskedelmi fellebbviteli bíróság) úgy határozott, hogy az eljárást felfüggeszti, és előzetes döntéshozatal céljából a következő kérdéseket terjeszti a Bíróság elé:

- „1) A [»Brüsszel I«] rendeletben megállapított, »jogellenes károkozással egy tekintet alá eső cselekményekre« vonatkozó joghatósági ok hatálya alá tartoznak-e a jogalap nélküli gazdagodáson alapuló, jogosulatlan kifizetés visszatérítése iránti keresetek, tekintettel arra, hogy e rendelet 5. cikkének 3. pontja többek között előírja, hogy a »[v]alamely tagállamban lakóhellyel rendelkező személy más tagállamban perelhető: [...] jogellenes károkozással egy tekintet alá eső cselekménnyel vagy ilyen cselekményből fakadó igénnyel kapcsolatos ügyekben annak a helynek a bírósága előtt, ahol a káresemény bekövetkezett vagy bekövetkezhet«?
- 2) A végrehajtási eljárás során jogalap nélkül fizetett összeg ugyanazon bírósági végrehajtási eljárás keretében történő visszakövetelésének időbeli korlátozása miatt indított polgári peres eljárások a [»Brüsszel I«] rendelet 22. cikkének 5. pontja szerinti kizárólagos joghatóság alá tartoznak-e, amely rendelkezés előírja, hogy a lakóhelyre való tekintet nélkül a határozat végrehajtását érintő eljárásban annak a tagállamnak a bíróságai rendelkeznek kizárólagos joghatósággal, ahol a határozatot végrehajtották, vagy ahol azt végre kell hajtani?”

19. A 2020. május 6-án kelt előzetes döntéshozatal iránti kérelem ugyanezen év június 8-án érkezett a Bírósághoz. A horvát és a cseh kormány, valamint az Európai Bizottság írásbeli észrevételeket terjesztett a Bíróság elé. A jelen ügyben nem került sor tárgyalás tartására.

⁶ Lásd a jelen indítvány 9. pontját.

IV. Elemzés

20. A kérdést előterjesztő bíróság által előterjesztett két kérdés az uniós tagállamok bíróságainak egy jogalap nélküli gazdagodáson alapuló kereset elbírálására vonatkozó, a „Brüsszel I” rendelet⁷ alapján fennálló joghatóságára vonatkozik. A Bíróság kérésének megfelelően a jelen indítvány az első kérdésre összpontosít.

21. Előzetesen emlékeztetni kell arra, hogy e rendelet 2. cikkének (1) bekezdése *általános szabályként* az alperes lakóhelye (székhelye) szerinti tagállam bíróságainak joghatóságát írja elő. A jelen ügyben nem vitatott, hogy a BP EUROPA székhelye e rendelet alkalmazása szempontjából Németországban található.⁸ E rendelkezés tehát a német bíróságoknak biztosít joghatóságot.

22. Mindazonáltal a „Brüsszel I” rendelet olyan szabályokat is előír, amelyek bizonyos esetekben lehetővé teszik a felperes számára, hogy az alperest más tagállamban perelje.⁹ E rendelet az 5. cikkében többek között különböző „ügyekre” vonatkozó *különös joghatósági szabályokat* tartalmaz, amelyek lehetőséget biztosítanak a felperes számára, hogy keresetét egy vagy több további fórumhoz nyújtsa be.

23. Ilyen szabályok állnak fenn különösen a „szerződéssel vagy szerződéses igénnyel” kapcsolatos ügyekben és a „jogellenes károkozással, jogellenes károkozással egy tekintet alá eső cselekménnyel vagy ilyen cselekményből fakadó igénnyel kapcsolatos ügyekben”. Az első kategóriába tartozó keresetek tekintetében a „Brüsszel I” rendelet 5. cikkének 1. pontja lehetővé teszi a felperes számára, hogy a „vitatott kötelezettség teljesítésének helye” szerinti bírósághoz forduljon. A második kategóriába tartozó keresetekkel kapcsolatban e rendelet 5. cikkének 3. pontja azt írja elő, hogy azokat annak a helynek a bírósága elé lehet terjeszteni, „ahol a káresemény bekövetkezett vagy bekövetkezhet”.

24. Az, hogy a felperes a számára a joghatóság tekintetében biztosított e lehetőségeket igénybe veheti-e, az általa megindítani kívánt kereset minősítésétől függ. Márpedig a kérdést előterjesztő bíróság pontosan a minősítéssel kapcsolatos kérdést vet fel. Lényegében azt kérdezi, hogy egy, a HRVATSKE ŠUME által indítotthoz hasonló, jogalap nélküli gazdagodáson alapuló visszatérítés iránti kereset a „Brüsszel I” rendeletben szereplő külön szabály hiányában az e rendelet 5. cikkének 3. pontjában említett „jogellenes károkozással, jogellenes károkozással egy tekintet alá eső cselekménnyel vagy ilyen cselekményből fakadó igénnyel kapcsolatos ügyek” körébe tartozik-e. Végeredményben annak eldöntéséről van szó, hogy a horvát bíróság, amely előtt e társaság eljárást indított, alapíthatja-e joghatóságát erre a rendelkezésre.

⁷ Nem vitatott, hogy a HRVATSKE ŠUME által indított kereset a „Brüsszel I” rendelet hatálya alá tartozik. E kereset *legelőször is* e rendelet tárgyi hatálya alá tartozik, mivel egyrésztől határokon átnyúló jogvita keretébe illeszkedik, és másrésztől (*a priori*) az e rendelet 1. cikkének (1) bekezdése értelmében vett „polgári és kereskedelmi ügyek” körébe tartozik. Az említett kereset *továbbá* e rendelet személyi hatálya alá tartozik, mivel az e rendelettel előírt joghatósági szabályokat főszabály szerint akkor kell alkalmazni, ha az alperes valamely tagállamban lakóhellyel rendelkezik (lásd e rendelet (8) preambulumbekzdését), és a BP EUROPA székhelye Németországban található (lásd a jelen indítvány 21. pontját). *Végül*, amint azt a jelen indítvány 9. pontjában már kifejtettem, e kereset ugyanezen rendelet időbeli hatálya alá tartozik.

⁸ A „Brüsszel I” rendelet 60. cikke (1) bekezdésének megfelelően e rendelet alkalmazásában a társaság többek között azon a helyen rendelkezik székhellyel, ahol a létesítő okirat szerinti székhelye található.

⁹ Lásd ebben az értelemben a „Brüsszel I” rendelet 3. cikkének (1) bekezdését.

25. Amint azt a jelen indítvány bevezetésében jeleztem, a jogalap nélküli gazdagodásra alapított kereseteknek a „Brüsszel I” rendeletre tekintettel történő minősítése tulajdonképpen nem új kérdés a Bíróság ítélkezési gyakorlatában.¹⁰ A Bíróság ugyanis már több olyan ügyben eljár, amelyek e rendelet különböző rendelkezései tekintetében ezt a kérdéskört vetették fel.¹¹ A jelen ügyben felvetett kérdést azonban még nem döntötte el egyértelműen.¹²

26. A kérdést előterjesztő bíróság a cseh kormányhoz és a Bizottsághoz hasonlóan hajlik arra, hogy úgy vélje, a jogalap nélküli gazdagodásra alapított kereset a „Brüsszel I” rendelet 5. cikkének 3. pontja hatálya alá tartozik. A horvát kormányhoz hasonlóan ezzel én sem értek egyet. Ennek keretében pontosítom, hogy noha az előzetes döntéshozatalra előterjesztett első kérdés csak az említett 5. cikk 3. pontjára vonatkozik, e rendelkezés rendszertani szempontból – amint azt az alábbiakban részletezni fogom – összefügg e rendelet 5. cikkének 1. pontjával. Nem lehet ugyanis az elsőről állást foglalni anélkül, hogy előzetesen a másodikat el ne vetettük volna. Ezeket tehát egymást követően fogom vizsgálni (B. szakasz). Előtte röviden visszatérek a jogalap nélküli gazdagodás jogintézményére, ahogy az a tagállamok nemzeti jogrendszereiből következik (A. szakasz).

A. A jogalap nélküli gazdagodás főbb irányvonalai

27. Tudomásom szerint valamennyi tagállam nemzeti jogrendszere ismeri valamilyen formában a jogalap nélküli gazdagodás (amelyet „méltánytalan”, „indokolatlan” vagy „jogellenes” gazdagodásnak is neveznek) jogintézményét.¹³ E jogintézmény alapján az, aki más rovására indokolatlan gazdagodásban részesül, köteles azt az utóbbinak visszatéríteni.¹⁴ Általában úgy tekintik, hogy ez a jogintézmény a méltányosság elvének kifejeződését jelenti, amely elv szerint más rovására senki nem gazdagodhat.¹⁵

¹⁰ A jelen indítványban a polgári és kereskedelmi ügyekben a joghatóságról, valamint a határozatok végrehajtásáról szóló, 1968. szeptember 27-én Brüsszelben aláírt egyezményre (HL 1972. L 299., 32. o.) (a továbbiakban: Brüsszeli Egyezmény), a „Brüsszel I” rendeletre (amely ezen Egyezmény helyébe lépett) és a „Brüsszel Ia” rendeletre (amely az első rendeletet átdolgozta) vonatkozó ügyekre fogok hivatkozni anélkül, hogy különbséget tennék e jogi aktusok között. A Bíróság állandó ítélkezési gyakorlata szerint ugyanis a Bíróság által a Brüsszeli Egyezmény és a „Brüsszel I” rendelet rendelkezéseire vonatkozóan adott értelmezés átültethető a „Brüsszel Ia” rendelet rendelkezéseire is, és fordítva, amennyiben ezek a rendelkezések „egyenértékűek”. Ez a helyzet többek között egyfelől az első két jogi aktus 5. cikkének 1. és 3. pontjával, másfelől a harmadik jogi aktus 7. cikkének 1. és 2. pontjával (lásd különösen: 2020. november 24-i Wikingerhof ítélet [C-59/19, a továbbiakban: Wikingerhof ítélet, EU:C:2020:950, 20. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat]).

¹¹ Lásd: 1988. szeptember 27-i Kalfelis ítélet (189/87, a továbbiakban: Kalfelis ítélet, EU:C:1988:459); 1995. március 28-i Kleinwort Benson ítélet (C-346/93, EU:C:1995:85); 2013. április 11-i Sapir és társai ítélet (C-645/11, EU:C:2013:228); 2016. április 20-i Profit Investment SIM ítélet (C-366/13, EU:C:2016:282); 2016. július 28-i Siemens Aktiengesellschaft Österreich ítélet (C-102/15, EU:C:2016:607); 2016. október 12-i Kostanjevec ítélet (C-185/15, EU:C:2016:763).

¹² Ezt a kérdést már az 1995. március 28-i Kleinwort Benson ítélet (C-346/93, EU:C:1995:85) és a 2016. július 28-i Siemens Aktiengesellschaft Österreich ítélet (C-102/15, EU:C:2016:607) alapján szolgáló ügyben is feltették. Az első ítéletben azonban a Bíróság megállapította hatáskörének hiányát, míg a másodikban úgy ítélte meg, hogy a kérdést nem kell megválaszolni, azzal az indokkal, hogy a szóban forgó kereset nem tartozik a „Brüsszel I” rendelet hatálya alá. Ezzel szemben Wahl főtanácsnok a Siemens Aktiengesellschaft Österreich ügyre vonatkozó indítványában (C-102/15, EU:C:2016:225, 48–75. pont) e kérdés kapcsán jelentős okfejtéseket fogalmazott meg, amelyekre támaszkodni fogok. Végül, noha nem ad egyértelmű választ erre a kérdésre, a Kalfelis ítélet e tekintetben tartalmaz támpontokat (lásd a jelen indítvány 73. és 74. pontját).

¹³ Összehasonlító elemzésért lásd: Von Bar, C. et al. (szerk.), *Principles, Definitions and Model Rules of European Private Law. Draft Common Frame of Reference (DCFR) – Interim Outline Edition; prepared by the Study Group on a European Civil Code and the Research Group on EC Private Law (Acquis Group)*, Sellier, European Law Publishers, München, 2008, IV. kötet, VII. könyv („Unjustified enrichment”), 3843. és azt követő oldalak, különösen a 3850–3874. o. A jogalap nélküli gazdagodás az uniós anyagi jogban is létezik (lásd különösen: 2014. december 18-i Somvao ítélet [C-599/13, EU:C:2014:2462, 35. és 36. pont]; 2006. november 16-i Masdar [UK] kontra Bizottság ítélet [T-333/03, EU:T:2006:348, 94. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat]).

¹⁴ Hasonló meghatározásért lásd: a DCFR VII.-1:101. cikkének (1) bekezdése.

¹⁵ Lásd különösen: Mazák főtanácsnok Masdar (UK) kontra Bizottság ügyre vonatkozó indítvány (C-47/07 P, EU:C:2008:342, 47. pont). Amint azt a kérdést előterjesztő bíróság megjegyzi, a jogalap nélküli gazdagodás a római jogi *condictiones*re (*condictio indebiti*, *condictio sine causa* stb.) vezethető vissza (lásd különösen: Romani, A.-M., „Enrichissement injustifié”, Répertoire de droit civil, Dalloz, 2018. február, 21. §).

28. Ezen jogintézmény körvonalai tagállamonként eltérőek. Közelebbről, bizonyos nemzeti jogok, például a magyar és a lengyel jog a jogalap nélküli gazdagodás átfogó fogalmát tartalmazzák, amelynek egyetlen – hagyományosan „*de in rem versónak*” nevezett – kereset felel meg. Más nemzeti jogok, így a dán, a spanyol, a francia vagy az osztrák jog ezt a jogintézményt különböző változatokra és az azoknak megfelelő keresetekre osztják fel, ahol többek között a jogosulatlan kifizetés visszatérítését (*condictio indebiti*) megkülönböztetik a jogalap nélküli gazdagodás más formáitól. Ezenkívül különbözik a jogi kategória, amelybe ezt a jogintézményt és esetleges változatait besorolják. Például a francia jogban a jogalap nélküli gazdagodás (és a jogosulatlan kifizetés visszatérítése) a – más jogrendszerekben, például a német jogban ismeretlen fogalmat jelentő – „kvázi szerződések” közé tartozik, míg a *common law*-ban e jogintézmény egy *law of restitution*-nek nevezett új jogághoz tartozik.¹⁶

29. Ezek az árnyalatok mindemellett nem meghatározóak az uniós nemzetközi magánjog szabályainak alkalmazása szempontjából. Közelebbről, számomra nem tűnik szükségesnek a jogosulatlan kifizetés visszatérítését megkülönböztetni a jogalap nélküli gazdagodástól, mivel a második fogalom – tág értelmében véve – magában foglalja az elsőt. Ezenkívül ez utóbbi jogintézménynek az egyes tagállamok nemzeti jogában történő pontos besorolása kevésbé lényeges, mint az, hogy általában *sui generis kategóriába* tartozik, amely nem kapcsolódik különösen sem a szerződések jogához, sem a polgári jogi felelősségre alkalmazandó szabályokhoz.

30. A tagállamok nemzeti jogrendszereiben a jogalap nélküli gazdagodás ugyanis *önálló kötelelemkeletkeztető tényállásnak* minősül. Pontosabban az ilyen gazdagodásban résesülés *visszatérítési kötelezettséget* keletkeztet. A gazdagodó köteles a vagyonsökkenést elszenvedő fél részére visszatéríteni a vagyoni előnyt (vagy adott esetben ezen előny pénzbeli ellenértékét), amelyben ez utóbbi rovására jogellenesen részesült. A jog ily módon egy méltánytalan helyzet orvoslására törekszik azáltal, hogy előírja a megelőző állapot helyreállítását. A felperes e kötelezettségre jogalap nélküli gazdagodáson alapuló kereset keretében hivatkozik.¹⁷ A jelen indítványban a továbbiakban tehát az egyszerűség kedvéért a jogalap nélküli gazdagodáson alapuló, visszatérítés iránti keresetről vagy kérelemről fogok beszélni.

31. E különböző nemzeti jogokban az ilyen kereset megindításához általános szabályként *négy feltétel* fennállása szükséges, tudniillik 1. az alperes gazdagodása, 2. a felperes vagyonának csökkenése, 3. a gazdagodás és a vagyonsökkenés közötti összefüggés fennállása, valamint 4. az előbbieket igazoló jogalap hiánya.¹⁸

32. A HRVATSKE ŠUME azt állítja, hogy a horvát jogban szereplő e feltételek a jelen ügyben teljesülnek. Amint azt a kérdést előterjesztő bíróság kifejti, az, hogy az alapeljárás felperesének bankszámláján több millió horvát kunát lefoglaltak, és az összeget átutalták a THE BURMAH OIL (Deutschland) részére, a második társaság gazdagodásához és az első társaság vagyonának ezzel összefüggő csökkenéséhez vezetett. Bár e vagyonszállásnak eredetileg jogalapjául szolgált a THE BURMAH OIL (Deutschland) által a FUTURA ellen kezdeményezett végrehajtási eljárás, pontosabban jogalapjául szolgáltak a Trgovački sud u Zagrebu (zágrábi kereskedelmi bíróság)

¹⁶ Lásd különösen: Von Bar, C. et al., i. m., 3860–3865. o.

¹⁷ Lásd: 2008. december 16-i Masdar (UK) kontra Bizottság ítélet (C-47/07 P, EU:C:2008:726, 44. és 47. pont); Wahl főtanácsnok Siemens Aktiengesellschaft Österreich ügyre vonatkozó indítványa (C-102/15, EU:C:2016:225, 61. pont).

¹⁸ A gazdagodásnak van jogalapja, ha azt szerződés, egyoldalú jogi aktus, jogi kötelezettség, bírósági határozat stb. igazolja (lásd különösen: 2008. december 16-i Masdar [UK] kontra Bizottság ítélet [C-47/07 P, EU:C:2008:726, 46. pont]). Ezenkívül a jogalap nélküli gazdagodáson alapuló, visszatérítés iránti kereset általános szabályként csupán másodlagos jelleggel áll rendelkezésre, vagyis akkor, ha a vagyonsökkenést elszenvedő félnek nem áll rendelkezésére más jogorvoslati lehetőség az őt megillető javak megszerzésére (lásd különösen: Mazák főtanácsnok Masdar [UK] kontra Bizottság ügyre vonatkozó indítványa [C-47/07 P, EU:C:2008:342, 47. és 48. pont]).

által a HRVATSKE ŠUME-vel szemben elrendelt végrehajtási intézkedések, a Vrhovni sud Republike Hrvatske (legfelsőbb bíróság) ezeket az intézkedéseket elfogadhatatlannak nyilvánította és ezzel visszamenőlegesen megszüntette e jogalapot.¹⁹

B. A jogalap nélküli gazdagodáson alapuló, visszatérítés iránti keresetek minősítése a „Brüsszel I” rendelet 5. cikkének 1. és 3. pontjára tekintettel

33. Miután felvázoltam a jogalap nélküli gazdagodás főbb irányvonalait, most meg kell vizsgálni az ezen alapuló kereseteknek a „Brüsszel I” rendelet 5. cikkének 1. és 3. pontjára tekintettel történő minősítését. E tekintetben néhány módszertani észrevételt kell tenni.

34. A „Brüsszel I” rendeletben szereplő meghatározás hiányában a Bíróság több alkalommal kimondta, hogy az első rendelkezésben említett „szerződéssel vagy szerződéses igénnyel” kapcsolatos ügyek és a másodikban megjelölt „jogellenes károkozással, jogellenes károkozással egy tekintet alá eső cselekménnyel vagy ilyen cselekményből fakadó igénnyel kapcsolatos ügyek” az uniós jog önálló fogalmainak minősülnek, amelyeket elsősorban²⁰ e rendelet rendszerére és célkitűzéseire figyelemmel kell értelmezni annak érdekében, hogy biztosítva legyen az e rendelet által előírt joghatósági szabályok egységes alkalmazása valamennyi tagállamban. Valamely keresetnek az egyik vagy másik kategóriához való kapcsolódása tehát nem függ sem az eljáró bíróság belső jogában (ügynevezett *lex fori*) előírt megoldásoktól, sem pedig az alkalmazandó jogban (ügynevezett *lex causae*) elfogadott minősítéstől.²¹

35. Ami egyrészt a „Brüsszel I” rendelet rendszerét illeti, a Bíróság több alkalommal kimondta, hogy az az alperes lakóhelye szerinti tagállam bíróságainak joghatóságára vonatkozó, e rendelet 2. cikkének (1) bekezdésében előírt általános szabályon alapul, míg a többiek között az 5. cikkben foglalt különös joghatósági szabályok ettől az általános szabálytól való eltérést képeznek, amelyek ezáltal szigorúan értelmezendők.²²

36. Ami másrészt a „Brüsszel I” rendelet célkitűzéseit illeti, a (12) preambulumbekkezdéséből kitűnik, hogy az 5. cikk 1. és 3. pontjában előírt különös joghatósági szabályok különösen²³ a közelségre és az igazságszolgáltatás megbízható működésére irányuló célkitűzéseket követik. E tekintetben a Bíróság több alkalommal kimondta, hogy az e rendelkezések által a felperes számára biztosított választási lehetőséget annak figyelembevételével vezették be, hogy az e rendelkezések által érintett „ügyekben” a hatékony eljárás lefolytatása érdekében különösen szoros kapcsolat áll fenn a kereset és azon bíróság között, amelyet annak elbírálására fel lehet hívni.²⁴

¹⁹ Lásd a jelen indítvány 12–15. pontját.

²⁰ A nemzeti jogrendszerekből levezethető általános elvek is fontosak (lásd a jelen indítvány 50. lábjegyzetét).

²¹ Lásd különösen: 1983. március 22-i Peters Bauunternehmung ítélet (34/82, EU:C:1983:87, 9. és 10. pont); Kalfelis ítélet (15. és 16. pont); Wikingerhof ítélet (25. pont).

²² Lásd különösen: Kalfelis ítélet (19. pont); 1998. október 27-i Réunion européenne és társai ítélet (C-51/97, EU:C:1998:509, 16. pont); Wikingerhof ítélet (26. pont).

²³ A „Brüsszel I” rendeletben előírt joghatósági szabályok általános jelleggel a jogbiztonság biztosítására, és ennek keretében a tagállamok területén letelepedett személyek jogvédelmének megerősítésére irányulnak. E szabályoknak ezért nagymértékben kiszámíthatóknak kell lenniük: a felperesnek könnyen meg kell tudnia állapítani, hogy mely bíróságok előtt indíthat keresetet, és az alperesnek észszerűen előre kell látnia, hogy mely bíróságok előtt indítható ellene kereset (lásd: e rendelet (11) preambulumbekkezdése, továbbá a 2021. június 17-i Mittelbayerischer Verlag ítélet [C-800/19, EU:C:2021:489, 25. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat]).

²⁴ Lásd különösen: 1976. október 6-i Industrie Tessili Italiana Como ítélet (12/76, EU:C:1976:133, 13. pont); 1997. február 20-i MSG ítélet (C-106/95, EU:C:1997:70, 29. pont); Wikingerhof ítélet (28. és 37. pont).

37. Ezen általános megfontolások fényében a Bíróság ítélkezési gyakorlatának megfelelően meghatározta a „szerződéssel vagy szerződéses igénnyel” kapcsolatos ügyeket és a „jogellenes károkozással, jogellenes károkozással egy tekintet alá eső cselekménnyel vagy ilyen cselekményből fakadó igénnyel kapcsolatos ügyeket”.

38. *Egyrészről* a Bíróság – Handte ítélet²⁵ alapján kialakított – állandó ítélkezési gyakorlatából kitűnik, hogy a „Brüsszel I” rendelet 5. cikkének 1. pontjának alkalmazása „az egyik fél által a másik felé szabadon vállalt kötelezettséget feltételez, amelyen a felperes keresete alapul”²⁶. Másképp kifejezve, az e rendelkezés értelmében vett „szerződéssel vagy szerződéses igénnyel” kapcsolatos ügyek körébe tartozik az ilyen kötelezettségen alapuló minden kérelem.²⁷

39. *Másrészről* a Kalfelis ítéletből eredő és a Wikingerhof ítéletben pontosított szintén állandó ítélkezési gyakorlatnak megfelelően a „Brüsszel I” rendelet 5. cikkének 3. pontja szerinti „jogellenes károkozással, jogellenes károkozással egy tekintet alá eső cselekménnyel vagy ilyen cselekményből fakadó igénnyel kapcsolatos ügyek” fogalma magában foglalja „az összes olyan kérelmet, amely az alperes felelősségének megállapítására irányul, és amely nem kapcsolódik az e rendelet [5. cikkének 1. pontja] szerinti szerződéses igényhez”, „azaz nem az egyik fél által a másik felé szabadon vállalt jogi kötelezettségen alapul”.²⁸

40. E meghatározások együttes olvasatából következik, hogy – amint azt a Wikingerhof ügyre vonatkozó indítványomban²⁹ kifejtettem, és amint azt a Bíróság az ugyanezen ügyben hozott ítéletében³⁰ megállapította – valamely kérelemnek a „Brüsszel I” rendelet 5. cikkének 1. pontja értelmében vett „szerződéssel kapcsolatos ügyekhez” vagy az e rendelet 5. cikkének 3. pontja értelmében vett „jogellenes károkozással, jogellenes károkozással egy tekintet alá eső cselekménnyel vagy ilyen cselekményből fakadó igénnyel kapcsolatos ügyekhez” való kapcsolása *attól a kötelezettségtől függ, amelyen e kereset alapul*.

41. A minősítésre vonatkozó „teszt” lényegében abban áll, hogy *azonosítani kell a kötelezettséget*, amelyre a felperes az alperessel szemben hivatkozik, majd *meg kell határozni e kötelezettség jellegét*, amely pedig azon tényről vagy jogi aktustól függ, amelyből *e kötelezettség ered*. Amint arra még vissza fogok térni, amennyiben a szóban forgó kötelezettség valamely személy mással szemben fennálló szerződéséből vagy más formájú önkéntes kötelezettségvállalásából ered, ez a kötelezettség, és következésképpen a kereset is a „Brüsszel I” rendelet 5. cikkének 1. pontja értelmében „szerződéses” jellegű. Ezzel szemben, ha a szóban forgó kötelezettség „káreseményből” ered, a kötelezettség és a kereset e rendelet 5. cikkének 3. pontja értelmében „jogellenes károkozással vagy jogellenes károkozással egy tekintet alá eső cselekménnyel” kapcsolatos jellegű.³¹ Végül, ha a kötelezettség másból ered, e két rendelkezés alkalmazása kizárt.

²⁵ 1992. július 17-i ítélet (C-26/91, EU:C:1992:268, 15. pont).

²⁶ 2005. január 20-i Engler ítélet (C-27/02, EU:C:2005:33, 50. és 51. pont); 2015. január 28-i Kolassa ítélet (C-375/13, EU:C:2015:37, 39. pont); 2020. november 11-i Ellmes Property Services ítélet (C-433/19, EU:C:2020:900, 37. pont).

²⁷ Lásd: a Wikingerhof ügyre vonatkozó indítványom (C-59/19, a továbbiakban: a Wikingerhof ügyre vonatkozó indítványom, EU:C:2020:688, 36. pont).

²⁸ Lásd különösen: Kalfelis ítélet (18. pont); 2002. október 1-jei Henkel ítélet (C-167/00, EU:C:2002:555, 36. pont); Wikingerhof ítélet (23. pont).

²⁹ Lásd különösen a 6., 39., 46., 49., 90. és 118. pontot.

³⁰ Lásd: Wikingerhof ítélet (31. pont).

³¹ Lásd: a Wikingerhof ügyre vonatkozó indítványom (49. pont, valamint az ott szereplő hivatkozások). E „teszt” újabb alkalmazásáért lásd: 2021. március 25-i Obala i lučice ítélet (C-307/19, EU:C:2021:236, 88. és 89. pont).

42. Ebben az összefüggésben egyrészt a szerződéses kötelezettségekre alkalmazandó jogról szóló (Róma I) 593/2008/EK rendelet³² (a továbbiakban: „Róma I” rendelet) és másrészt a szerződésen kívüli kötelmi viszonyokra alkalmazandó jogról szóló (Róma II) 864/2007/EK rendelet³³ (a továbbiakban: „Róma II” rendelet) hasznos támpontokkal szolgálnak egy adott kötelezettség jellegének meghatározásához, és így az e kötelezettségen alapuló kérelem minősítéséről való döntéshez. Ugyanis, noha e rendeletek alkalmazási köre nem egyezik meg pontosan a „Brüsszel I” rendelet 5. cikke 1., illetve 3. pontjának alkalmazási körével,³⁴ a jogkollízió területén mindazonáltal e rendelkezések megfelelői, és e három rendeletet, amennyire lehetséges, koherens módon kell értelmezni.³⁵

43. E megjegyzéseket követően az alábbi szakaszokban ki fogom fejteni, hogy a jogalap nélküli gazdagodáson alapuló, visszatérítés iránti kérelmek – bizonyos esetek kivételével (1. szakasz) – főszabály szerint miért nem kapcsolódnak a „szerződéssel vagy szerződéses igénnyel” kapcsolatos ügyekhez, és miért nem tartoznak a „jogellenes károkozással, jogellenes károkozással egy tekintet alá eső cselekménnyel vagy ilyen cselekményből fakadó igénnyel kapcsolatos ügyek” körébe (2. szakasz).

1. A jogalap nélküli gazdagodáson alapuló, visszatérítés iránti kérelmek főszabály szerint nem tartoznak a „szerződéssel vagy szerződéses igénnyel” kapcsolatos ügyek körébe

44. Amint azt a jelen indítvány 38. pontjában kifejtettem, a „Brüsszel I” rendelet 5. cikkének 1. pontja értelmében vett „szerződéssel vagy szerződéses igénnyel” kapcsolatos ügyek minden olyan kérelmet magukban foglalnak, amely „szabadon vállalt jogi kötelezettségen”, vagyis „szerződéses kötelezettségen” alapul, abban az önálló értelemben, ahogy az uniós nemzetközi magánjog érti ezt a fogalmat.³⁶ Az ilyen kötelezettség valamely személy mással szemben fennálló szerződéséből vagy más formájú önkéntes kötelezettségvállalásából ered.³⁷

45. Márpedig a jogalap nélküli gazdagodáson alapuló kérelem keretében a felperes által hivatkozott visszatérítési kötelezettség általános szabályként nem az alperes vele szembeni ilyen önkéntes kötelezettségvállalásából ered. Épp ellenkezőleg, e kötelezettség a gazdagodó szándékától függetlenül keletkezett. Noha a jelen esetben a BP EUROPA jogelődje kezdeményezte a gazdagodását okozó végrehajtási eljárást, szándéka erre korlátozódott. Nem állt szándékában a HRVATSKE ŠUME-vel szemben kötelezettséget vállalni. Az említett visszatérítési kötelezettség valójában közvetlenül a jogból ered, amely méltányossági okokból joghatásokat fűz az e gazdagodást igazoló jogalap hiányához.

³² 2008. június 17-i európai parlamenti és tanácsi rendelet (HL 2008. L 177., 6. o.; helyesbítés: HL 2009. L 309., 87. o.).

³³ 2007. július 11-i európai parlamenti és tanácsi rendelet (HL 2007. L 199., 40. o.; helyesbítés: HL 2016. L 39., 63. o.).

³⁴ Lásd a jelen indítvány 77. és 78. pontját.

³⁵ Lásd: a „Róma I” és a „Róma II” rendelet (7) preambulumbekzdése, valamint a Wikingerhof ügyre vonatkozó indítványom (5. pont).

³⁶ A Bíróság ezt a meghatározást egyébiránt átültette a „Róma I” rendeletre (lásd: 2016. január 21-i ERGO Insurance és Gjensidige Baltic ítélet [C-359/14 és C-475/14, EU:C:2016:40, 44. pont]).

³⁷ Hangsúlyozom, hogy minden kötelezettség, így valamely „szerződéses kötelezettség” is elsődlegesen a jogból ered. A kérdés azonban az, hogy a kötelezettség az adóst a jog szerint *valamely szerződés vagy más önkéntes kötelezettségvállalása alapján* terheli, vagy az ilyen kötelezettségvállalástól függetlenül (lásd ebben az értelemben: Wikingerhof ítélet [33. és 34. pont]). A Bíróság által ítélezési gyakorlatában elismert különböző típusú kötelezettségvállalásokért lásd: a Wikingerhof ügyre vonatkozó indítványom (37. pont).

46. Következésképpen a jogalap nélküli gazdagodásból eredő kötelezettség általános szabályként nem minősül a „Brüsszel I” rendelet 5. cikkének 1. pontjához kapcsolódó ítélkezési gyakorlat értelmében vett „szabadon vállalt jogi kötelezettségnek”. Az ilyen gazdagodáson alapuló visszatérítési kérelmek tehát főszabály szerint nem az e rendelkezésben említett „szerződéssel vagy szerződéses igénnyel” kapcsolatos ügyekhez kapcsolódnak.³⁸

47. A „Róma II” rendelet olvasata megerősíti ezt az értelmezést. E rendelet 2. cikkének (1) bekezdéséből kitűnik ugyanis, hogy a jogalap nélküli gazdagodásból eredő visszatérítési kötelezettség az említett rendelet hatálya alá tartozó „szerződésen kívüli kötelmi viszonyrak” minősül,³⁹ amely a rendelet 10. cikkében különös kollíziós szabályok tárgyát képezi.

48. *Ugyanakkor* a fenti értelmezést kissé módosítani kell. Amint azt a Bizottság igen helytállóan megjegyzi ugyanis, a jogalap nélküli gazdagodáson alapuló, visszatérítés iránti kérelmek eltérő összefüggésekbe illeszkedhetnek. Közelebbről, noha ilyen kérelem előterjeszhető olyan személyek viszonylatában, amelyek között semmilyen jogviszony nem áll fenn, amint az *a priori* a HRVATSKE ŠUME és a BP EUROPA tekintetében történt,⁴⁰ a kérelem szorosán összefügghet a jogvitában részes felek között fennálló vagy feltételezetten fennálló szerződéses jogviszonnyal is.

49. Márpedig, amint azt a Bíróság a Profit Investment SIM ítéletében⁴¹ megállapította, az érvénytelen (semmis, hatálytalan stb.) szerződés alapján nyújtott szolgáltatások visszatérítése iránti kérelem a „Brüsszel I” rendelet 5. cikkének 1. pontja szerinti „szerződéssel vagy szerződéses igénnyel” kapcsolatos ügyek körébe tartozik. Véleményem szerint ugyanezt az értelmezést kell követni a valamely szerződés nemteljesítés miatti megszüntetését vagy szerződés keretében teljesített jogosulatlan kifizetést követő visszatérítés iránti kérelmek esetében, például akkor, ha egy szerződéses adós valamely tartozást a valós összegénél magasabb összegben fizet vissza.

50. Noha az ilyen visszatérítés iránti kérelmek ugyanis néha (de nem mindig) az anyagi jogon, a jogalap nélküli gazdagodás szabályain alapulnak,⁴² azokat a „Brüsszel I” rendeletben előírt joghatósági szabályok alkalmazásában szerződéses eredetűnek kell tekinteni. A felperes lényegében olyan „szerződéses kötelezettségre” hivatkozik, amely véleménye szerint érvénytelen, amelyet az alperes nem teljesített, vagy amelyet ő véleménye szerint „túlteljesített”, annak

³⁸ Lásd ugyanebben az értelemben: Minois, M., *Recherche sur la qualification en droit international privé des obligations*, LGDJ, Párizs, 2020, 263. o. Tudatában vagyok annak, hogy 2009. május 14-i ILSINGER ítéletében (C-180/06, EU:C:2009:303, 57. pont) a Bíróság *obiter dictumként* azt sugallta, hogy a „szerződés-előkészítő, vagy kvázi-kontraktuális jellegű [...]” kérelmek rendszertani szempontból a „Brüsszel I” rendelet 5. cikke 1. pontjának hatálya alá tartoznak. Véleményem szerint azonban itt szerencsétlen megfogalmazásról van szó. Azon kívül, hogy a 2002. szeptember 17-i TACCONI ítélet (C-334/00, EU:C:2002:499) óta megállapítást nyert, hogy a szerződéskötés előtti felelősség nem e rendelet 5. cikke 1. pontjának, hanem 5. cikke 3. pontjának hatálya alá tartozik (lásd a jelen indítvány 80. lábjegyzetét), a „kvázi szerződések” kategóriája, amely bizonyos nemzeti jogokban magában foglalja a jogalap nélküli gazdagodást (lásd a jelen indítvány 28. pontját), az általam kifejtett okokból általános jelleggel nem tartható ugyanezen 5. cikk 1. pontjának hatálya alá.

³⁹ Lásd: 2016. január 21-i ERGO Insurance és Gjensidige Baltic ítélet (C-359/14 és C-475/14, EU:C:2016:40, 45. és 46. pont). Lásd még analógia útján: 2008. december 16-i MASDAR (UK) kontra Bizottság ítélet (C-47/07 P, EU:C:2008:726, 48. pont).

⁴⁰ Az előzetes döntéshozatalra utaló határozat nem tartalmaz az alapügy háttérében álló esetleges szerződéses viszonyokra vonatkozó információkat. E határozatból kitűnik, hogy *egyrésről* a THE BURMAH OIL (Deutschland) a FUTURA hitelezője volt. A szóban forgó követelés eredhetett az e két társaság között fennálló szerződésből. *Másrésről* a FUTURA állítólag hitelezője volt a HRVATSKE ŠUME-nek. Tehát e két társaság közötti is szerződés állhatott fenn. Ezzel szemben előzetesen semmilyen szerződéses viszony nem állt fenn a THE BURMAH OIL (Deutschland) és a HRVATSKE ŠUME között (lásd a jelen indítvány 12. pontját).

⁴¹ 2016. április 20-i ítélet (C-366/13, EU:C:2016:282, 55. és 58. pont).

⁴² Ha ugyanis valamely szolgáltatások teljesítésének alapjául szolgáló szerződést érvénytelennek nyilvánítanak, az e szolgáltatások jogosultjának gazdagodása elveszíti jogalapját (lásd: 2008. december 16-i MASDAR [UK] kontra Bizottság ítélet [C-47/07 P, EU:C:2008:726, 55. pont]). Hasonlóképpen, valamely szerződéses kötelezettség adósa által teljesített túlfizetésnek nincs jogalapja, mivel éppen hogy túlerjed azon, ami jogilag indokolt volt. Bizonyos jogokban, köztük a francia és a magyar jogban azonban a szerződés megszüntetését követő visszatérítések különös szerződéses szabályok hatálya alá tartoznak (lásd különösen: Von Bar, C. et al., i. m., 3860. o.).

érdekében, hogy igazolja a – kért jogorvoslatot (*remedy*) alkotó – visszatérítéshez való jogát. Az ilyen kérelem tehát alapvetően a szóban forgó „szerződéses kötelezettségen” alapul, és a visszatérítési kötelezettség, amelyre a felperes hivatkozik, nem áll fenn önállóan.⁴³

51. Ráadásul a „Brüsszel I” rendelet 5. cikkének 1. pontja által követett, a közelségre és az igazságszolgáltatás megbízható működésére irányuló célkitűzésekkel összhangban áll az, hogy a szerződés bírósága határozhasson a szerződés érvénytelenségének, nemteljesítésének vagy „túlteljesítésének” következményeiről, és többek között az ebből eredő visszatérítésekről.⁴⁴ Közelebbről, a joghatóság nem változhat attól függően, hogy valamely szerződéses kötelezettség alperes általi nemteljesítésére válaszul a felperes kártérítést vagy a szerződés megszüntetését és a kölcsönösen nyújtott szolgáltatások visszatérítését kéri.⁴⁵ Egyébként pedig az ilyen visszatérítés iránti kérelmekről való határozathozatal az eljáró bíróság számára lényegében azt jelenti, hogy a megfelelő bizonyítékok értékelése útján szerződéses jellegű kérdéseket dönt el (így esettől függően a szóban forgó szerződéses kötelezettség tartalmára, érvényességére vagy arra a módra vonatkozó kérdéseket, ahogy e kötelezettséget az alperesnek teljesítenie kell). Különösen szoros kapcsolat áll tehát fenn a kereset és az e rendelkezés értelmében vett, „a vitatott kötelezettség teljesítésének helye” szerinti bíróság között.⁴⁶

52. Ezenkívül *egyrészt* a „Róma I” rendelet 12. cikke (1) bekezdésének c) és e) pontja úgy rendelkezik, hogy a szerződésre alkalmazandó jog (az úgynevezett *lex contractus*) irányadó a nem teljesítésből eredő szerződésszegés következményeire, illetve a szerződés érvénytelenségének következményeire. Az uniós jogalkotó tehát a szerződés megszüntetését vagy érvénytelenségét követő visszatérítés iránti keresetek, valamint az azok alapjául szolgáló kötelezettségek „szerződéses” jellege mellett foglalt állást. *Másrészt* a „Róma II” rendelet 10. cikkének (1) bekezdéséből kitűnik, hogy amennyiben a jogalap nélküli gazdagodásból eredő szerződésen kívüli kötelmi viszony a felek között már korábban fennálló szerződéses jogviszonnyal függ össze (tipikusan akkor, ha egy szerződéses adós egy tartozást a tényleges összegénél nagyobb összegben fizet vissza), akkor erre a kötelmi viszonyra a szerződéses jogviszonyra alkalmazandó jog, vagyis a *lex contractus* irányadó. Ily módon a lehetséges mértékben biztosított az e két rendelet és a „Brüsszel I” rendelet közötti koherencia.

2. A jogalap nélküli gazdagodáson alapuló, visszatérítés iránti kérelmek főszabály szerint nem tartoznak a „jogellenes károkozással, jogellenes károkozással egy tekintet alá eső cselekménnyel vagy ilyen cselekményből fakadó génnnyel kapcsolatos ügyek” körébe

53. Rátérve most a „Brüsszel I” rendelet 5. cikkének 3. pontjára, emlékeztetek arra, hogy a jelen indítvány fenti 39. pontjában hivatkozott Kalfelis ítéletből két együttes feltétel következik: valamely kérelem a „jogellenes károkozással, jogellenes károkozással egy tekintet alá eső

⁴³ Lásd analógia útján: a Wikingerhof ügyre vonatkozó indítványom (99. pont). Úgy is tekinthető, hogy ezen összefüggésben a visszaadási kötelezettséget a törvény a feleket kötő, vagy feltehetőleg kötő szerződés miatt írja elő (lásd a jelen indítvány 37. lábjegyzetét).

⁴⁴ Lásd ugyanebben az értelemben: Bot főtanácsnok Profit Investment SIM ügyre vonatkozó indítványa (C-366/13, EU:C:2015:274, 69–82. pont); Briggs, A., *Civil Jurisdiction and Judgments*, Informa Law, Oxon, 2009, 5. kiadás, 225–227. o.; Magnus, U., és Mankowski, P., *Brussels Ibis Regulation – Commentary*, Otto Schmidt, Köln, 2016, 174–176. o.; Hartley, T., *Civil Jurisdiction and Judgments in Europe – The Brussels I Regulation, the Lugano Convention, and the Hague Choice of Court Convention*, Oxford University Press, Oxford, 2017, 111. o.; Grušić, U., „Unjust enrichment and the Brussels I Regulation”, *International & Comparative Law Quarterly*, 2019, 68. kötet, 4. szám, 837–868. o., különösen a 849–861. o., valamint Minois, M., i. m., 322. o.

⁴⁵ A minősítésnek általában véve nem kell függenie a felperes által kért „jogorvoslattól” (*remedy*) (lásd a jelen indítvány 82. lábjegyzetét).

⁴⁶ Lásd a jelen indítvány 36. pontját. Hangsúlyozom, hogy mivel a „Brüsszel I” rendelet 5. cikkének 1. pontja szerinti „vitatott kötelezettség” az ilyen visszatérítés iránti keresetek esetében véleményem szerint a keresetben érvénytelenként, az alperes által nem teljesítettként vagy a felperes által „túlteljesítettként” leírt szerződéses kötelezettség (lásd a jelen indítvány 50. pontját), a joghatósággal rendelkező bíróság az e kötelezettség teljesítésének helye szerinti bíróság (lásd ebben az értelemben: Kokott főtanácsnok Kostanjevec ügyre vonatkozó indítványa [C-185/15, EU:C:2016:397, 64. pont]).

cselekménnyel vagy ilyen cselekményből fakadó igénnyel kapcsolatos ügyek” körébe tartozik, amennyiben *egyrésztől* „az alperes felelősségének megállapítására irányul” és *másrésztől* „nem kapcsolódik az e rendelet [5. cikkének 1. pontja] szerinti »szerződéses igényhez«”.

54. Az előző szakaszból következik, hogy a jogalap nélküli gazdagodáson alapuló, visszatérítés iránti kérelmek nem kapcsolódnak „szerződéshez vagy szerződéses igényhez”, mivel nem „szabadon vállalt jogi kötelezettségen” alapulnak, hanem „szerződésen kívüli kötelmi viszonyon”, kivéve ha szorosan összefüggnek valamely, a jogvitában részes felek között fennálló vagy feltételezetten fennálló korábbi szerződéses jogviszonnal.

55. Meg kell tehát vizsgálni, hogy egy ilyen kérelem a Kalfelis ítélkezési gyakorlat értelmében „az alperes felelősségének megállapítására irányul-e”.

56. Amint azt már jeleztem, a horvát kormányhoz hasonlóan én sem ezen a véleményem vagyok.⁴⁷

57. *Elsősorban* emlékeztetek arra, hogy a „Brüsszel I” rendelet 5. cikkének 3. pontja a „jogellenes károkozással, jogellenes károkozással egy tekintet alá eső cselekménnyel vagy ilyen cselekményből fakadó igénnyel kapcsolatos ügyekben” azon hely szerinti bíróságot ruházza fel joghatósággal, „ahol a káresemény bekövetkezett vagy bekövetkezhet”. E rendelkezés alkalmazásához tehát elengedhetetlen e „káresemény” azonosítása. Ekképpen minden „jogellenes károkozással, jogellenes károkozással egy tekintet alá eső cselekménnyel vagy ilyen cselekményből fakadó igénnyel kapcsolatos ügyben” előterjesztett kereset előfeltételéről van szó.

58. A Bier ítélet⁴⁸ óta a Bíróság a „Brüsszel I” rendelet 5. cikkének 3. pontja szerinti „káresemény” fogalmát két külön fogalomra bontotta: a „kárra” (vagy másként fogalmazva „veszteségre”) és az e „kárt okozó eseményre”.⁴⁹ Ennek keretében a Bíróság a szerződésen kívüli felelősség alkotóelemeire hivatkozott, amelyek a tagállamok nemzeti jogrendszeréből levezethető általános elvekből következnek.⁵⁰ Így megállapította, hogy „a jogellenes károkozásért vagy jogellenes károkozással egy tekintet alá eső cselekményért a felelősség csak akkor áll fenn, ha a kár és a kárt okozó esemény között okozati összefüggés áll fenn”⁵¹.

59. Következésképpen valamely kérelem a Kalfelis ítélet értelmében az „alperes felelősségének megállapítására irányul”, amennyiben az alperesnek betudható „káreseményen” alapul, amely a felperesnek kárt okozott.⁵² A Bíróság ítélkezési gyakorlatának és az előző pontban felidézett

⁴⁷ Lásd még: Wahl főtanácsnok Siemens Aktiengesellschaft Österreich ügyre vonatkozó indítványa (C-102/15, EU:C:2016:225, 58. pont); a Wikinghof ügyre vonatkozó indítványom (66. lábjegyzet). Lásd ezzel szemben: Darmon főtanácsnok Shearson Lehman Hutton ügyre vonatkozó indítványa (C-89/91, nem tették közzé, EU:C:1992:410, 102. pont).

⁴⁸ 1976. november 30-i ítélet (21/76, EU:C:1976:166).

⁴⁹ Lásd: 1976. november 30-i Bier ítélet (21/76, EU:C:1976:166, 13–15. pont).

⁵⁰ Lásd: 1976. november 30-i Bier ítélet (21/76, EU:C:1976:166, 17. pont). E tekintetben a Bíróság olykor azt állapítja meg, hogy a „Brüsszel I” rendeletben használt fogalmakat egyrésztől e rendelet célkitűzéseire és rendszerére, és másrésztől *a nemzeti jogrendszerek összességéből következő általános elvekre* hivatkozással kell értelmezni (lásd különösen: 2021. március 25-i Obala i lučice ítélet [C-307/19, EU:C:2021:236, 60. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat]). A „Brüsszel I” rendeletben szereplő kategóriák ugyanis a polgári és a kereskedelmi jogból és az eljárásjogból származó fogalmakat vesznek át („szerződés”, „jogellenes károkozás” stb.), amelyek értelmét nem lehet pusztán e rendelet célkitűzéseire és rendszerére tekintettel levezetni. E fogalmak önálló meghatározása érdekében a Bíróság – kifejezetten vagy hallgatólagosan – többek között ugyanezen általános elvekből merít ihletet, amelyek lehetővé teszik e fogalmak „magjának” levezetését. Vitatható esetekben az említett rendelet célkitűzéseinek és rendszerének leginkább megfelelő minősítést kell elfogadni (lásd analógia útján: a Verein für Konsumenteninformation ügyre vonatkozó indítványom [C-272/18, EU:C:2019:679, 47. pont]).

⁵¹ 1976. november 30-i Bier ítélet (21/76, EU:C:1976:166, 16. pont). Lásd még: 2009. július 16-i Zuid-Chemie ítélet (C-189/08, EU:C:2009:475, 28. pont); 2013. július 18-i ÖFAB ítélet (C-147/12, EU:C:2013:490, 34. pont); 2016. április 21-i Austro-Mechana (C-572/14, EU:C:2016:286, 41. pont).

⁵² Lásd: 2016. április 21-i Austro-Mechana ítélet (C-572/14, EU:C:2016:286, 39 és 40. pont).

általános elveknek megfelelően az ilyen „káresemény” olyan jogellenes magatartás, vagyis valamely jogszabály által bárkivel szemben előírt kötelezettséggel vagy tilalommal ellentétes cselekmény vagy mulasztás, amely másnak kárt okoz.⁵³

60. A kérdést előterjesztő bíróság mindazonáltal arra keresi a választ, hogy a „Brüsszel I” rendelet több nyelvi változatában az 5. cikk 3. pontjában szereplő, a „jogellenes károkozással” és a „jogellenes károkozással egy tekintet alá eső cselekménnyel” kapcsolatos ügyek közötti különbségtétel nem teszi-e szükségessé e rendelkezés alkalmazási körének tágabb értelmezését. Ennek keretében hajlik arra az álláspontra, hogy a második fogalom az elsővel ellentétben a „káreseménytől” eltérő jogi tényeket is magában foglalhat.

61. Véleményem szerint ez nem így van. A Bíróság a „Brüsszel I” rendelet 5. cikkének 3. pontjára vonatkozó ítélkezési gyakorlatában – helyesen – soha nem tett különbséget a „jogellenes károkozással egy tekintet alá eső cselekmények” és a „jogellenes károkozás” között. Azonkívül, hogy e különbségtétel nem szerepel e rendelet valamennyi nyelvi változatában,⁵⁴ a „jogellenes károkozással egy tekintet alá eső cselekmény” kifejezés bizonyos nyelvi változatokban való jelenléte nem irányul e rendelkezés alkalmazási körének kibővítésére. Valójában a francia jogból való kölcsönvételtől van szó, amelynek az a sajátossága, hogy elkülöníti a szándékos cselekményből (jogellenes károkozás) fennálló polgári jogi felelősséget a gondatlanságból vagy hanyagságból okozott káreseményből (jogellenes károkozással egy tekintet alá eső cselekmények) eredő polgári jogi felelősségtől.⁵⁵ Összességében ez a kifejezés az érintett nyelvi változatokban a „káreseményekre” terjed ki, függetlenül attól, hogy szándékos vagy gondatlanságból történő elkövetésről van-e szó.⁵⁶ A „jogellenes károkozás” és a „jogellenes károkozással egy tekintet alá eső cselekmények” ugyanezen „események” két formáját jelentik. Egyébként pedig, amint azt a kérdést előterjesztő bíróság maga megjegyzi, amennyiben a „jogellenes károkozással egy tekintet alá eső cselekmény” fogalma más típusú jogi tényeket is magában foglalna, az említett 5. cikk 3. pontja nem szolgálna az érintett keresetekre vonatkozó joghatósági okkal.

62. A fenti megfontolásokból következik, hogy valamely kérelem akkor „irányul az alperes felelősségének megállapítására” a Kalfelis ítélet értelmében, és kapcsolódik ennél fogva a „Brüsszel I” rendelet 5. cikkének 3. pontja szerinti „jogellenes károkozással, jogellenes károkozással egy tekintet alá eső cselekménnyel vagy ilyen cselekményből fakadó igényvel kapcsolatos ügyekhez”, ha olyan szerződésen kívüli kötelmi viszonyon alapul, amely – amint azt a jelen indítvány 41. pontjában kifejtettem – a jelen indítvány 59. pontjában meghatározott „káreseményből” („jogellenes károkozásból” vagy „jogellenes károkozással egy tekintet alá eső

⁵³ Lásd ebben az értelemben: 2002. szeptember 17-i Tacconi ítélet (C-334/00, EU:C:2002:499, 25. és 27. pont); 2002. október 1-jei Henkel ítélet (C-167/00, EU:C:2002:555, 41. és 42. pont); 2013. július 18-i ÖFAB ítélet (C-147/12, EU:C:2013:490, 35–38. pont); 2016. április 21-i Austro-Mechana ítélet (C-572/14, EU:C:2016:286, 50. pont); Wikingerhof ítélet (33., 34. és 36. pont). A jogellenesség gondolata kitér a „Brüsszel I” rendelet különböző nyelvi változataiból (lásd különösen az olasz [„in materia di *illeciti civili* dolosi o colposi”] és a holland [„*onrechtmatige daad*”] nyelvi változatot [kiemelés tőlem]). Mindazonáltal nem zárható ki, hogy e rendelet 5. cikkének 3. pontja az objektív felelősség különös eseteire is alkalmazandó, amelyek tekintetében a jogszabály úgy rendelkezik, hogy bizonyos – egyébiránt jogszerű – tevékenységek az ezekkel másoknak okozott konkrét károkért való felelősséget vonnak maguk után. A jelen ügyben azonban nem erről a sajátos esetről van szó.

⁵⁴ Kutatásaim szerint a „jogellenes károkozással egy tekintet alá eső cselekmény” kifejezés valamilyen formában szerepel a „Brüsszel I” rendelet 5. cikke 3. pontjának bolgár, spanyol, cseh, német, görög, angol, francia, horvát, olasz, lett, litván, magyar, máltai, lengyel, román és szlovén nyelvi változatában. E kifejezés nem szerepel e rendelet dán, észt, holland, portugál, szlovák, finn és svéd nyelvi változatában.

⁵⁵ Lásd a francia code civil (polgári törvénykönyv) 1241. cikkét. Ez a különbségtétel egyébiránt egyértelműen kitér a „Brüsszel I” rendelet olasz nyelvi változatából („in materia di *illeciti civili dolosi o colposi*”) (kiemelés tőlem).

⁵⁶ Lásd különösen: Dickinson, A., *The Rome II Regulation*, Oxford University Press, 2008, 347. és 348. o., valamint Magnus, U., és Mankowski, P., i. m., 271. o. Egyébként pedig véleményem szerint még a – bármely erkölcsi elemtől függetlenül, kizárólag a káresemény megállapításától függő – objektív felelősség esetei is e rendelkezés hatálya alá tartoznak.

cselekményből”) ered.⁵⁷ Ezzel szemben nem tartozik e rendelkezés hatálya alá az a kérelem, amely „káreseménytől” eltérő jogi tényből eredő szerződésen kívüli kötelmi viszonyon alapul. Az említett rendelkezés tehát nem terjed ki a szerződésen kívüli kötelmi viszonyok összességére, hanem azoknak csak egy alkategóriájára, amelyet „jogellenes károkozással vagy azzal egy tekintet alá eső cselekménnyel kapcsolatos kötelezettségeknek” minősítenék.

63. Ily módon, noha a „jogellenes károkozással, jogellenes károkozással egy tekintet alá eső cselekménnyel vagy ilyen cselekményből fakadó igényvel kapcsolatos ügyeket” alkotó, a Kalfelis ítéletben értelmezett kategória a felelősségtípusok széles skáláját foglalja magában,⁵⁸ ugyanakkor – ellentétben azzal, amit a Bizottság sugall – nem „maradványkategóriáról” van szó, amely minden polgári vagy kereskedelmi jellegű, azonban a „Brüsszel I” rendelet 5. cikkének 1. pontja értelmében „szerződésesnek” nem minősülő kötelezettségen alapuló kérelemre kiterjedne.⁵⁹ Ebben az ítéletben a Bíróság csupán azt jelezte, hogy e rendelkezés és e rendelet 5. cikkének 3. pontja *kölcsönösen kizárja egymást*, így a polgári jogi felelősség megállapítása iránti ugyanazon kérelem nem tarthat egyszerre mindkét rendelkezés hatálya alá.⁶⁰ Mindemellett léteznek olyan kérelmek, amelyek egyikhez sem kapcsolódnak, mivel olyan kötelezettségeken alapulnak, amelyek sem „szerződéssel kapcsolatos ügynek”, sem „jogellenes károkozással vagy azzal egy tekintet alá eső cselekménnyel kapcsolatos ügynek” nem minősülnek.

64. Márpedig és *másodsorban*, noha egy, jogalap nélküli gazdagodáson alapuló, visszatérítés iránti kérelem főszabály szerint szerződésen kívüli kötelmi viszonyon alapul,⁶¹ e kötelezettség nem az alperesnek betudható, a „Brüsszel I” rendelet 5. cikkének 3. pontja szerinti „káreseményből” ered.⁶² Amint azt a kérdést előterjesztő bíróság ugyanis megállapította, a jogalap nélküli gazdagodás nem tekinthető ilyen „eseménynek”. A cseh kormány és a Bizottság állításával ellentétben tehát nem az e rendelkezés értelmében vett „jogellenes károkozással egy tekintet alá eső cselekményről” van szó.

65. Az ilyen kérelem alapjául szolgáló kötelezettség ugyanis abból ered, hogy az alperes gazdagodásban részesül, valamint az azt igazoló jogalap hiányából (vagy a jelen esetben visszamenőleges megszűnéséből).⁶³ Ennélfogva, amint azt a horvát kormány helyesen előadja, az ilyen kérelem *nem előfeltételezi az alperesnek betudható károkozó cselekményt vagy mulasztást* A szóban forgó kötelezettség az alperes magatartásától *függetlenül*, spontán módon jön létre.⁶⁴

⁵⁷ Lásd: a Wikingerhof ügyre vonatkozó indítványom (46. pont). Fordított szempontból a Bíróság már használta a „jogellenes károkozásból eredő kötelem” fogalmát (2012. október 25-i Folien Fischer és Fofitec ítélet [C-133/11, EU:C:2012:664, 43. pont]).

⁵⁸ Lásd: 1976. november 30-i Bier ítélet (21/76, EU:C:1976:166, 18. pont). Más példaként lásd: a Wikingerhof ügyre vonatkozó indítványom (48. pont).

⁵⁹ Lásd: Gulmann főtanácsnok Reichert és Kockler ügyre vonatkozó indítványa (C-261/90, nem tették közzé, EU:C:1992:78, EBHT, 2169. o.); Jacobs főtanácsnok Engler ügyre vonatkozó indítványa (C-27/02, EU:C:2004:414, 53–57. pont); Bobek főtanácsnok Feniks ügyre vonatkozó indítványa (C-337/17, EU:C:2018:487, 98. pont). A Bíróság az 1998. október 27-i Réunion européenne és társai ítéletben (C-51/97, EU:C:1998:509, 24. pont), a 2014. március 13-i Brogister ítéletben (C-548/12, EU:C:2014:148, 27. pont) és a 2015. január 28-i Kolassa ítéletben (C-375/13, EU:C:2015:37, 44. pont) kétségkívül jelezte, hogy amennyiben a szóban forgó kérelmek nem „szerződéses igényhez” kapcsolódnak, azokat a „jogellenes károkozással, jogellenes károkozással egy tekintet alá eső cselekménnyel vagy ilyen cselekményből fakadó igényvel kapcsolatos ügyek” körébe tartozónak kell tekinteni. A Bíróság azonban azon az alapon érvelt így, hogy e kérelmek minden esetben az alperesnek betudható jogellenes magatartáson alapultak, amely a felperesnek kárt okozott. Az egyetlen kérdés az volt, hogy e felelősség „szerződéses” vagy „jogellenes károkozáson alapuló” jellegű-e.

⁶⁰ Lásd: Wikingerhof ítélet (26. pont).

⁶¹ Lásd a jelen indítvány 54. pontját.

⁶² Lásd ugyanebben az értelemben: House of Lords (Egyesült Királyság), 1997. október 30-i Kleinwort Benson Ltd v City of Glasgow District Council ítélet, [1997] UKHL 43; Magnus, U., és Mankowski, P., i. m., 272. o.; Gaudemet-Tallon, H., *Compétence et exécution des jugements en Europe*, LGDJ, Paris, 4. kiadás, 2010., 219. o.; Grušić, U., i. m., 86. o.; valamint Minois, M., i. m., 262–265. o.

⁶³ Lásd a jelen indítvány 32. pontját.

⁶⁴ Lásd ebben az értelemben: 2008. december 16-i Masdar (UK) kontra Bizottság ítélet (C-47/07 P, EU:C:2008:726, 49. pont); Wahl főtanácsnok Siemens Aktiengesellschaft Österreich ügyre vonatkozó indítványa (C-102/15, EU:C:2016:225, 62. pont).

66. A cseh kormány erre lényegében azt válaszolja, hogy a gazdagodást kiváltó tény, vagyis a jelen esetben a később elfogadhatatlannak nyilvánított végrehajtási eljárásnak az alapeljárás alperese általi megindítását a „Brüsszel I” rendelet 5. cikkének 3. pontja szerinti „káreseménynek” kell tekinteni.

67. Véleményem szerint azonban ennek nincs helye. *Legelőször is*, a jogalap nélküli gazdagodáson alapuló, visszatérítés iránti kérelem alapjául szolgáló kötelezettség valójában nem az e gazdagodást okozó tényből ered, hanem magából a gazdagodásból. A gazdagodást okozó tény *továbbá* nem mindig tudható be az alperesnek. Gyakran épp ellenkezőleg, a felperesnek tudható be, aki például tévesen tartozatlan pénzüsszeget utal át. *Végül*, noha a jelen esetben a végrehajtási eljárás lefolytatására az alapeljárás alperesének kezdeményezésére került sor, ez nem tekinthető „káreseménynek”, mivel e cselekmény nem jogellenes. és jogi értelemben nem okozott „kárt” az alapeljárás felperesének.

68. A Bizottság erre azt válaszolja, hogy a „Brüsszel I” rendelet 5. cikkének 3. pontja szerinti „káreseményt” az a cselekmény jelenti, hogy az alapeljárás alperese a vitatott gazdagodást a kötelmi viszonyokról szóló törvény 1111. cikkét⁶⁵ sértő módon nem térítette vissza az alapeljárás felperesének.

69. Ez az érvelés nem lehet eredményes. Az állítólagos visszatérítési kötelezettség ugyanis feltételezhetően már az előtt létezik, hogy az alapeljárás alperese esetleg megtagadja annak teljesítését. Körkörös érvelés lenne tehát annak elismerése, hogy az említett kötelezettség az alperes magatartásából következik. A szóban forgó kötelezettség korábról ered: emlékeztetek arra, hogy az a jogalap nélküli gazdagodásban részesülés időpontjában (vagy a jelen esetben inkább a végrehajtási eljárás *ex tunc* jogellenesnek nyilvánítása időpontjában) jön létre.

70. Egyébként pedig, ha pusztán azt, hogy valamely alperes nem tett eleget egy korábban fennálló kötelezettségnek, „káreseményként” kellene elemezni, a „Brüsszel I” rendelet 5. cikkének 3. pontja rendkívül tág alkalmazási körrel rendelkezne, mivel a polgári és kereskedelmi ügyekben benyújtott kereseteket általában valamely állítólagos kötelezettség alperes általi nemteljesítése indokolja.⁶⁶

71. A helyzet a Bizottság állításával ellentétben nem hasonlítható a kérdést előterjesztő bíróság által szintén hivatkozott Austro-Mechana ítélet⁶⁷ alapjául szolgáló ügyben fennálló helyzethez. Ezen ügy körülményei véleményem szerint igen sajátosak.

72. Emlékeztetni kell arra, hogy ebben az ítéletben a Bíróság megállapította, hogy az információs társadalomban a szerzői és szomszédos jogok egyes vonatkozásainak összehangolásáról szóló 2001/29/EK irányelv⁶⁸ 5. cikke (2) bekezdésének b) pontjában előírt „méltányos díjazás” megfizetése iránti kérelem, mint amelyet az Austro-Mechana, egy szerzői jogi közös jogkezelő szervezet terjesztett elő az Amazon csoporthoz tartozó társaságokkal szemben, a „Brüsszel I” rendelet 5. cikkének 3. pontja szerinti „jogellenes károkozással, jogellenes károkozással egy tekintet alá eső cselekménnyel vagy ilyen cselekményből fakadó igényvel kapcsolatos ügyek”

⁶⁵ Lásd a jelen indítvány 11. pontjában.

⁶⁶ Lásd: Wahl főtanácsnok Siemens Aktiengesellschaft Österreich ügyre vonatkozó indítványa (C-102/15, EU:C:2016:225, 61. pont). Az ilyen eredmény ellentétes lenne e rendelkezés szigorú értelmezésének elvével (lásd a jelen indítvány 83. pontját).

⁶⁷ 2016. április 21-i ítélet (C-572/14, EU:C:2016:286).

⁶⁸ A 2001. május 22-i európai parlamenti és tanácsi irányelv (HL 2001. L 167., 1. o.; magyar nyelvű különkiadás 17. fejezet, 1. kötet, 230. o.; helyesbítések: HL 2008. L 314., 16. o.; HL 2014. L 10., 32. o.).

körébe tartozik.⁶⁹ E kérelem alapjául az e „díjazás” megfizetésére vonatkozó kötelezettség szolgált, amely az Amazont adathordozók osztrák területen történő forgalomba hozatala miatt az osztrák jog szerint terhelte.⁷⁰ E tekintetben nem jogellenes magatartásról volt szó. E magatartás mindazonáltal hozzájárult a jogosultaknak védelem alatt álló teljesítményükről történő magáncélú másolatkészítés révén okozott kárhoz. Márpedig a Bíróság állandó ítélkezési gyakorlata szerint az említett „díjazás” célja e kár megtérítése. E „díjazást” közös jogkezelő szervezetként az Austro-Mechana szedte be az általa képviselt jogosultak nevében. A kár esetében, amelyre e társaság hivatkozott, tehát valójában az e jogosultakat ért kárról volt szó. A kérelem alapjául szolgáló kötelezettség tehát mindent összevetve „káreseményből” eredt.⁷¹ Egyébként pedig az osztrák bíróságok voltak a legalkalmasabbak az e jogosultaknak az osztrák fogyasztók által készített magáncélú másolatok révén okozott kár (amely az Amazon csoporthoz tartozó társaságok által Ausztriában értékesített adathordozók számától függött) értékelésére, és ennél fogva arra, hogy az e társaságok által fizetendő „méltányos díjazás” összegéről határozzanak.⁷²

73. *Harmadsorban*, azt az értelmezést, amely szerint egy jogalap nélküli gazdagodáson alapuló, visszatérítés iránti kérelem nem tartozik a „Brüsszel I” rendelet 5. cikke 3. pontjának hatálya alá, véleményem szerint a Kalfelis ítélet egy másik része megerősíti. Emlékeztetek arra, hogy az ezen ítélet alapjául szolgáló ügyben egy magánszemély a bankjával szemben indított pert eredménytelen tőzsdei ügyleteket követően, és ennek keretében háromféle jogalapra – tudniillik szerződéses felelősségre, jogellenes károkozáson alapuló felelősségre és végül, jogalap nélküli gazdagodásra – alapított kumulatív kérelmeket terjesztett elő. Ebben az összefüggésben a kérdést előterjesztő bíróság többek között arról kérdezte a Bíróságot, hogy a jogellenes károkozáson alapuló felelősségre alapított kérelmek tekintetében a „Brüsszel I” rendelet 5. cikkének 3. pontja alapján joghatósággal rendelkező bíróság járulékos jelleggel a szerződéses jogalapra és a jogalap nélküli gazdagodásra alapított kérelmek tekintetében is joghatósággal rendelkezik-e.

74. A Bíróság erre a kérdésre azt a választ adta, hogy „az olyan bíróság, amely [a »Brüsszel I« rendelet 5. cikkének 3. pontja] alapján joghatósággal rendelkezik valamely kereset elbírálására a jogellenes károkozással összefüggő része tekintetében, nem rendelkezik joghatósággal e kereset elbírálására a keresetnek a *nem ilyen alapú* része tekintetében”.⁷³ Márpedig a „nem ilyen alapú” kifejezés az előző pontban felidézett összefüggésben értelmezve hallgatólagosan, de szükségképpen a szerződéses felelősségre és *a jogalap nélküli gazdagodásra* utal.

75. *Negyedsorban*, a cseh kormány és a Bizottság állításával ellentétben véleményem szerint a „Róma II” rendelet olvasata nem cáfolja, hanem épp ellenkezőleg, alátámasztja a jelen indítványban javasolt értelmezést.

⁶⁹ Emlékeztetek arra, hogy azok a tagállamok, amelyek jogszabályaikban bevezetik a jogosultak védelem alatt álló teljesítményeiről történő magáncélú másolatkészítésnek a jogosultak számára biztosított többszörözési jog alóli kivételét (az úgynevezett „magáncélú másolatra” vonatkozó kivétel), kötelesek a „méltányos díjazásnak” e jogosultak részére történő megfizetéséről rendelkezni. Noha e „díjazást” főszabály szerint az e másolatokat készítő felhasználóknak kell megfizetniük, a tagállamok azt az ilyen másolatokat lehetővé tevő adathordozókat forgalmazó személyekre is terhelhetik (lásd: a 2001/29 irányelv 5. cikke (2) bekezdésének b) pontja és a 2016. április 21-i Austro-Mechana ítélet [C-572/14, EU:C:2016:286, 17–26. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat]).

⁷⁰ Lásd: 2016. április 21-i Austro-Mechana ítélet (C-572/14, EU:C:2016:286, 37. pont).

⁷¹ Ezen ítélet tehát a jelen indítvány 53. lábjegyzetében hivatkozott különös esetekre utal.

⁷² Lásd ebben az értelemben: az Austro-Mechana ügyre vonatkozó indítványom (C-572/14, EU:C:2016:90, 93. pont). Ezzel szemben a jelen ügyben véleményem szerint nem áll fenn ilyen közelség (lásd a jelen indítvány 84–89. pontját).

⁷³ Kalfelis ítélet (19. pont, kiemelés tőlem).

76. Noha ugyanis, amint azt a jelen indítvány 47. pontjában jeleztem, e rendelet a hatálya alá tartozó „szerződésen kívüli kötelmi viszonyok” között szerepelteti a jogalap nélküli gazdagodásból eredő kötelezettségeket, azok az említett rendeleten belül *különös kategóriába* illeszkednek.⁷⁴

77. Pontosabban, a „Róma II” rendelet *egyrészt* a II. fejezetében a „jogellenes károkozásból” eredő szerződésen kívüli kötelmi viszonyokra alkalmazandó szabályokat tartalmaz. E fogalom véleményem szerint azonos jelentéssel bír, mint a „Brüsszel I” rendelet 5. cikkének 3. pontjában szereplő „káresemény” fogalmának.⁷⁵ Itt tehát a jelen indítvány 62. pontjában említett „jogellenes károkozással vagy azzal egy tekintet alá eső cselekménnyel kapcsolatos kötelezettségekről” van szó.⁷⁶ E II. fejezet összességében ugyanazokra a kötelezettségekre terjed ki főszabály szerint, mint az említett 5. cikk 3. pontja.⁷⁷

78. *Másrészt* a „Róma II” rendelet egy III. fejezetben a „jogellenes károkozásnak nem minősülő esetek[ből]”⁷⁸ eredő szerződésen kívüli kötelmi viszonyokra alkalmazandó szabályokat fogja össze. A szóban forgó kötelmi viszonyokon alapuló kérelmek feltételezhetően nem tartozhatnak a „Brüsszel I” rendelet 5. cikke 3. pontjának hatálya alá.⁷⁹ Márpedig e III. fejezetben szerepel a jogalap nélküli gazdagodás. Ez az osztályozás így megerősíti, hogy az ilyen gazdagodáson alapuló kérelem alapjául szolgáló visszatérítési kötelezettség nem az említett 5. cikk 3. pontja szerinti „káreseményből” ered.⁸⁰

79. *A fentiekre figyelemmel* azt az álláspontot képviselem, hogy a jogalap nélküli gazdagodáson alapuló, visszatérítés iránti kérelmek nem tartoznak a „Brüsszel I” rendelet 5. cikke 3. pontjának hatálya alá.⁸¹

⁷⁴ Ami egybeesik azzal, hogy a tagállamok anyagi jogában a jogalap nélküli gazdagodás egy *sui generis* kategóriába tartozik (lásd a jelen indítvány 29. pontját).

⁷⁵ Figyelemmel az e két rendelet értelmezése közötti összhang uniós jogalkotó által megfogalmazott szükségességére (lásd a jelen indítvány 42. pontját).

⁷⁶ A „Brüsszel I” rendelet bizonyos nyelvi változataitól eltérően a „Róma II” rendelet nem hivatkozik a „jogellenes károkozással egy tekintet alá eső cselekmény” fogalmára. Ez utóbbi rendelet (11) és (12) preambulumbekzdése mindazonáltal pontosítja, hogy az e rendeletben szereplő kollíziós szabályok alkalmazandók többek között a „jogellenes károkozásért való felelősségre” és az „objektív felelősségre” is.

⁷⁷ Lásd ebben az értelemben: 2016. július 28-i Verein für Konsumenteninformation ítélet (C-191/15, EU:C:2016:612, 39. pont). A „Brüsszel I” rendelet tárgyi hatályát illetően azonban vannak olyan kizárások, amelyek a „Róma II” rendeletben nem találhatók meg, és fordítva.

⁷⁸ Lásd a „Róma II” rendelet (29) preambulumbekzdését.

⁷⁹ Ismét a jelen indítvány 62. pontjára hivatkozom. A „Róma II” rendelet alkalmazási köre ennyiben véleményem szerint tágabb, mint a „Brüsszel I” rendelet 5. cikkének 3. pontjaé. Igaz, hogy 2002. szeptember 17-i Tacconi ítéletében (C-334/00, EU:C:2002:499) a Bíróság megállapította, hogy egy, a szerződéskötés előtti felelősség megállapítása iránti kereset az e rendelkezés szerinti „jogellenes károkozással, jogellenes károkozással egy tekintet alá eső cselekménnyel vagy ilyen cselekményből fakadó igénnyel kapcsolatos ügyek” körébe tartozik, noha az uniós jogalkotó a „*culpa in contrahendót*” a „Róma II” rendelet 12. cikkében a „jogellenes károkozásnak nem minősülő esetek” közé sorolta. Ebből bizonyos fokú inkohérenca következik. A Bíróság ugyanis megállapította, hogy a szerződéses tárgyalások indokolatlan megszakításával okozott kár megtérítésére vonatkozó kötelezettség az alperesnek betudható „jogellenes károkozásból” következik, tudniillik azon jogi szabályok megsértéséből, amelyek előírják a felek számára, hogy az ilyen tárgyalások során jóhiszeműen járjanak el (az említett ítélet 25. és 27. pontja).

⁸⁰ Véleményem szerint téves tehát a Bizottságnak a szerződésen kívüli kötelmi viszonyokra alkalmazandó jogról szóló európai parlamenti és tanácsi rendeletre („Róma II”) vonatkozó, 2003. július 22-én előterjesztett javaslat (COM(2003) 427 final) indokolásának 8. oldalán szereplő azon állítása, amely szerint a jogalap nélküli gazdagodás a „károkozással egy tekintet alá eső cselekmények” közé tartozik. A „károkozással egy tekintet alá eső cselekmények” – a jogalap nélküli gazdagodással ellentétben – „jogellenes károkozásként” a „Róma II” rendelet II. fejezetéhez tartoznak.

⁸¹ Hangsúlyozom, hogy nem az a döntő, hogy az ilyen kérelem tárgya javak *visszatérítése*. Amint azt a jelen indítvány 41. pontjában jeleztem, valamely kérelem minősítése az annak alapjául szolgáló kötelezettség *eredetétől* függ, nem pedig a felperes által kért „jogorvoslattól” (*remedy*). Így véleményem szerint a „káreseményen” alapuló visszatérítés iránti kérelmek (lásd a *common law* „restitution for wrongdoing” fogalmát) a „Brüsszel I” rendelet 5. cikke 3. pontjának hatálya alá tartoznak (lásd ugyanebben az értelemben: Magnus, U., és Mankowski, P., i. m., 272. o.). *Mutatis mutandis* ugyanez a helyzet a „Róma II” rendelet keretében (lásd: Dickinson, A., i. m., 301–307., 496. és 497. o.).

80. Ellentétben azzal, amit a cseh kormány sugall, ez az értelmezés nem vezet az igazságszolgáltatás megtagadásához. Azokban a helyzetekben, amelyekben e rendelet 5. cikkének 1. pontja nem alkalmazható,⁸² ebből csupán az következik, hogy a jogalany nem rendelkezik a joghatósággal kapcsolatos választási lehetőséggel a jogalap nélküli gazdagodáson alapuló kereset előterjesztését illetően, így azt az említett rendelet 2. cikkének (1) bekezdésében előírt általános szabálynak megfelelően azon tagállam bíróságai előtt kell megindítania, amely tagállamban az alperes lakóhellyel rendelkezik.⁸³

81. *Egyébként pedig ez az eredmény először is teljes mértékben összhangban áll a „Brüsszel I” rendelet rendszerével.* Emlékeztetek arra, hogy e rendszer pontosan az alperes lakóhelye szerinti bíróság joghatóságának *elvén* alapul.⁸⁴ E tekintetben a Bíróság többször megállapította, hogy ez az általános szabály, amely nem más, mint az *actor sequitur forum rei* alapelvének kifejeződése,⁸⁵ azzal magyarázható, hogy az alperes a lakóhelyének bíróságai előtt főszabály szerint könnyebben el tudja látni a védelmét.⁸⁶ Az alperes előnyben részesítésére vonatkozó e döntést pedig az indokolja, hogy ez utóbbi az eljárásban általában gyengébb helyzetben van, mivel nem ő kezdeményezte az eljárást, és neki kell elszenvednie a kérelmező keresetét.⁸⁷

82. Ezért nem állítható – amint azt a Bizottság teszi –, hogy a polgári és kereskedelmi kötelezettségeket illetően nem állhat fenn „joghézag” a „Brüsszel I” rendelet 5. cikkének 1. és 3. pontja között, és hogy ennél fogva mindig fenn kell, hogy álljon alternatíva az alperes lakóhelye szerinti tagállam bíróságai joghatósága mellett. Amennyiben az e rendelkezésekben előírt további joghatósági okok mindig elérhetőek lennének, az általános szabály háttérbe szorulna és az uniós jogalkotó szándékával ellentétben a felperes részesülne nagymértékű előnyben.⁸⁸

83. Épp ellenkezőleg, amint azt kifejtettem, a Bíróság többször megállapította, hogy a „Brüsszel I” rendelet 5. cikkének 3. pontját az ezen általános szabálytól való eltérésként megszorítóan kell értelmezni, amely folytán nem lehet az e rendelkezésben „kifejezetten előírt eseteken túlterjeszkedő[módon] értelmez[ni]”.⁸⁹ Márpedig a „káresemény” kifejezés olyan tág értelmezése,

⁸² Lásd a jelen indítvány 44–52. pontját.

⁸³ A helyzet tehát lényegesen különbözik a cseh kormány által említett, 2008. december 16-i Masdar (UK) kontra Bizottság ítélet (C-47/07 P, EU:C:2008:726) alapjául szolgáló ügyben szóban forgó helyzettől. Ebben az ítéletben a Bíróság megállapította, hogy az uniós bíróságok (amelyek az EUMSZ 268. cikk és az EUMSZ 340. cikk második bekezdése alapján kizárólagos hatáskörrel rendelkeznek az Unióval szembeni, „szerződésen kívüli felelősség” megállapítása iránti keresetek elbírálására) ennek alapján kizárólagos hatáskörrel rendelkeznek a jogalap nélküli gazdagodáson alapuló kereset elbírálására is (lásd ezen ítélet 48. pontját). Márpedig az ezzel ellentétes értelmezés a Bíróság szerint az igazságszolgáltatás megtagadásának kockázatával járna. Mivel ugyanis az EUM-Szerződés rendszerében a nemzeti bíróságok rendelkeznek hatáskörrel az Unió „szerződéses felelősségének” elbírálására, az uniós bíróságok pedig az Unió „szerződésen kívüli felelősségének” elbírálására, a második fogalom szigorú értelmezése potenciálisan azzal a következménnyel járt volna, hogy negatív hatásköri összeütközéshez vezet, mivel sem a nemzeti, sem az uniós bíróságok nem rendelkeztek volna hatáskörrel egy ilyen kereset elbírálására (lásd az említett ítélet 49. pontját). Ez a probléma ezzel szemben a „Brüsszel I” rendelet rendszerében nem áll fenn.

⁸⁴ Lásd a jelen indítvány 35. pontját.

⁸⁵ Ez az elv azt az elgondolást fejezi ki, hogy a felperesnek az alperes lakóhelyének bíróságai előtt perelnie az alperest.

⁸⁶ Lásd különösen: 1992. június 17-i Handte ítélet (C-26/91, EU:C:1992:268, 14. pont); 2000. július 13-i Group Josi ítélet (C-412/98, EU:C:2000:399, 35. pont); 2002. február 19-i Besix ítélet (C-256/00, EU:C:2002:99, 52. pont).

⁸⁷ Lásd: 1997. március 20-i Farrell ítélet (C-295/95, EU:C:1997:168, 19. pont).

⁸⁸ Lásd ebben az értelemben: Jacobs főtanácsnok Engler ügyre vonatkozó indítványa (C-27/02, EU:C:2004:414, 55. pont).

⁸⁹ Lásd különösen: 2013. július 18-i ÖFAB ítélet (C-147/12, EU:C:2013:490, 31. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat).

mint amelyet a cseh kormány vagy a Bizottság javasol, éppen ahhoz vezetne, hogy e rendelkezést egy abban kifejezetten elő nem írt esetre, vagyis a jogalap nélküli gazdagodás esetére alkalmazzánk.⁹⁰

84. *Másodszor*, nem vagyok meggyőződve arról, hogy a „Brüsszel I” rendelet 5. cikke 3. pontjának alapjául szolgáló, közelségre és az igazságszolgáltatás megbízható működésére irányuló célkitűzések⁹¹ eltérő értelmezést tesznek szükségessé.

85. Azonkívül ugyanis, hogy ezek a célkitűzések mindenesetre nem teszik lehetővé az említett 5. cikk 3. pontjának szövegétől való eltérést, kétlem, hogy a jelen esetben „különösen szoros” kapcsolat állna fenn az alapeljárásban szóban forgó kérelem és a horvát bíróság között, amelyhez az alapeljárás felperese fordult, és ennél fogva, hogy e bíróság a német bíróságoknál szükségképpen alkalmasabb lenne arra, hogy e társaság állításairól határozzon, vagyis, hogy megállapítsa, hogy fennállnak-e az ilyen gazdagodás feltételei,⁹² különösen az e tekintetben releváns bizonyítékok begyűjtését és értékelését illetően.

86. A kérdést előterjesztő bíróság, amelyhez a cseh kormány és a Bizottság is csatlakozik, úgy ítéli meg, hogy ez a helyzet, azon az alapon, hogy a gazdagodást előidéző eseményre, vagyis a BP EUROPA jogelődje által kezdeményezett végrehajtási eljárásra Horvátországban került sor. Így valamennyi releváns ténybeli körülmény ehhez az országhoz kapcsolódik, míg csupán az alapeljárás alperesének lakóhelye található Németországban.

87. Ugyanakkor egy jogalap nélküli gazdagodáson alapuló, visszatérítés iránti kérelem elbírálásához mindenekelőtt éppen azt kell meghatározni, hogy sor került-e ilyen gazdagodásra. Így az ilyen kérelem elbírálására nem annak a helynek a bíróságai tűnnek a legalkalmasabbnak, ahol a gazdagodást előidéző esemény bekövetkezett, hanem annak a helynek a bíróságai, ahol az alperes állítólag gazdagodott.

88. Analógia útján, a „Róma II” rendelet 10. cikkének (3) bekezdése úgy rendelkezik, hogy amennyiben – a felek között korábban fennálló jogviszony hiányában – jogalap nélküli gazdagodás következik be, és a felek szokásos tartózkodási helye nem ugyanabban az országban található, a jogalap nélküli gazdagodásból eredő szerződésen kívüli kötelmi viszonyra alkalmazandó jog „a jogalap nélküli gazdagodás bekövetkezésének helye” szerinti ország joga. A rendelkezés így nem arra az országra hivatkozik, amelyben a gazdagodást előidéző esemény bekövetkezett, hanem arra, amelyben az alperes a szóban forgó gazdasági előnyben részesült. Pénzeszközök valamely bankszámlára történő átutalása esetén, mint amiről a jelen ügyben szó van, a gazdagodás országa az az ország, amelyben az e számlát vezető bank található.⁹³

⁹⁰ Ez a megszorító értelmezési logika annál is inkább szükséges, mivel az ellenkező megoldás számos esetben ahhoz vezetne, hogy a felperes lakóhelye szerinti bíróságnak biztosítana joghatóságot, ily módon a „Brüsszel I” rendeletben előírt általános szabállyal szöges ellentétben álló *forum actoris* hozva létre (lásd: 1995. szeptember 19-i Marinari ítélet [C-364/93, EU:C:1995:289, 13. pont]). A Bizottság ugyanis azt javasolja, hogy azt a helyet tekintsük a „kár bekövetkezése helyének”, ahol a gazdagodást vissza kellett volna téríteni a felperesnek, ami véleményem szerint az esetek többségében a felperes lakóhelyének kijelöléséhez vezetne.

⁹¹ Lásd a jelen indítvány 36. pontját.

⁹² Amelyeket a jelen indítvány 31. pontjában idéztem fel.

⁹³ Lásd e tekintetben: Commercial Court, Queen’s Bench Division (Egyesült Királyság), 2015. július 15-i ítélet, Banque Cantonale de Genève v Polevent Ltd and others, [2016] 2 W.L.R. 550, § 18, valamint Dickinson, A., i. m., 503–508. o. Egyébiránt a jogalkotási eljárás során a Parlament azt javasolta, hogy kapcsolóelvként „annak az országnak a jog[át] [fogadják el], ahol a jogalap nélküli gazdagodást előidéző esemény lényegében bekövetkezett, tekintet nélkül arra az országra, ahol a gazdagodás bekövetkezett” (kiemelés tőlem) (lásd: az Európai Parlament álláspontja, amely első olvasatban 2005. július 6-án került elfogadásra a szerződésen kívüli kötelezettségekre alkalmazandó jogról [„Róma II”] szóló .../2005/EK európai parlamenti és tanácsi rendelet elfogadására tekintettel, P6_TC1-COD(2003)0168. sz. dokumentum). Márpedig ezt a javaslatot az unió jogalkotó végül nem fogadta el.

89. Márpedig valószínű, hogy a jelen esetben ez a hely Németországban található.⁹⁴ Mivel az alperes lakóhelye szerinti tagállam bíróságai egyúttal a gazdagodásban részesülés helye szerinti bíróságok, e bíróságok vannak tehát a legmegfelelőbb helyzetben e gazdagodás valódiságának értékelésére.⁹⁵ Ebből véleményem szerint az következik, hogy általánosságban nem áll fenn olyan „szoros kapcsolat”, amely a jogalap nélküli gazdagodáson alapuló kérelmeket az alperes lakóhelye szerinti bíróságtól eltérő bírósághoz kapcsolná.⁹⁶

90. Egyébként pedig, ami a HRVATSKE ŠUME számára azzal járó – emlékeztetek arra, hogy az uniós jogalkotó szándékából következő⁹⁷ – gyakorlati kényelmetlenséget illeti, hogy a BP EUROPA-t az annak székhelye szerinti tagállam bíróságai előtt kell perelnie, ezt egy eljárási előny ellensúlyozza: amennyiben a kérelem megalapozott, és amennyiben az alapeljárás alperesének vagyona Németországban található, az alapeljárás felperese már nemzeti végrehajtható okirattal – a német bíróságok által hozandó jövőbeli ítélettel – fog rendelkezni a vitott összeg behajtására ahelyett, hogy végrehajthatóvá nyilvánítási eljárást kellene igénye vennie annak érdekében, hogy e tagállamban végrehajthatóvá nyilváníttasson egy esetleges horvát ítéletet.⁹⁸

V. Véggövetkeztetés

91. A fenti megfontolásokra tekintettel azt javaslom, hogy a Bíróság a Visoki trgovački sud Republike Hrvatske (kereskedelmi fellebbviteli bíróság, Horvátország) által előzetes döntéshozatalra előterjesztett első kérdésre a következő választ adja:

A polgári és kereskedelmi ügyekben a joghatóságról, valamint a határozatok elismeréséről és végrehajtásáról szóló, 2000. december 22-i 44/2001/EK tanácsi rendelet 5. cikkének 1. és 3. pontját úgy kell értelmezni, hogy a jogalap nélküli gazdagodáson alapuló, visszatérítés iránti keresetek:

- nem tartoznak az első rendelkezés értelmében vett „szerződéssel vagy szerződéses igénnyel” kapcsolatos ügyek körébe, kivéve ha szorosan összefüggnek valamely, a jogvitában részes felek között fennálló vagy feltételezetten fennálló korábbi szerződéses jogviszonnyal, és
- nem tartoznak a második rendelkezés értelmében vett „jogellenes károkozással, jogellenes károkozással egy tekintet alá eső cselekménnyel vagy ilyen cselekményből fakadó igénnyel kapcsolatos ügyek” körébe.

⁹⁴ Az előzetes döntéshozatalra utaló határozat e tekintetben azonban nem tartalmaz pontosításokat.

⁹⁵ Ami az alapeljárás felperese vagyónának ezzel összefüggő csökkenésére és a jogalap hiányára vonatkozó bizonyítékot illeti, számomra úgy tűnik, hogy azt a Vrhovni sud (legfelsőbb bíróság) ítélete (lásd a jelen indítvány 14. pontját) jelenti, amely Németországban külön eljárás nélkül elismerhető lehet (lásd a „Brüsszel I” rendelet 33. cikkét).

⁹⁶ Lásd: Wahl főtanácsnok Siemens Aktiengesellschaft Österreich ügyre vonatkozó indítványa (C-102/15, EU:C:2016:225, 69. pont), valamint: House of Lords (Egyesült Királyság), Kleinwort Benson Limited v City of Glasgow District Council, Lord Goff véleménye.

⁹⁷ Lásd a jelen indítvány 81. pontját.

⁹⁸ Lásd a „Brüsszel I” rendelet 38–41. cikkét.